

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
Кафедра менеджменту, публічного управління та персоналу**

**РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ГРОМАДИ ТА
ОРГАНІЗАЦІЯ ЙОГО ПРОМОЦІЇ**

спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітньо-професійна програма – Державна служба
Кваліфікаційна робота за освітнім ступенем «магістр»

Виконала
студентка групи ДСПУАзм-23
Влах Зоряна Степанівна

Науковий керівник:
к.е.н., доцент **Дудкіна О.П.**

Кваліфікаційну роботу допущено до
захисту «__» _____ 20__р.

Завідувач кафедри

підпис

АНОТАЦІЯ

Влах З.С. Розвиток туристичного потенціалу громади та організація його промоції. – Рукопис. Дослідження на здобуття освітнього ступеня «магістр». ЗУНУ. Тернопіль, 2021.

У випускній кваліфікаційній роботі автором досліджено теоретичні особливості трактування дефініції «туристичний потенціал», охарактеризовано нормативно-правові акти в сфері розвитку туризму та його промоції. В другому розділі автор провела аналіз стану туристичної сфери досліджуваного регіону в особливий ковідний період; охарактеризувала розвиток туристичної галузі на прикладі територіальної громади. В третьому розділі автор визначила стратегічні орієнтири розвитку туристичної сфери, її управління та промоції.

ANNOTATION

Vlah Z.S. Development of tourist potential of the community and organization of its promotion. - Manuscript. Research to obtain a master's degree. ZUNU. Ternopil, 2021.

In the final qualifying work, the author explores the theoretical features of the interpretation of the definition of "tourist potential", describes the regulations in the field of tourism development and promotion. In the second section, the author analyzed the state of the tourism sector of the study region in a special period; described the development of the tourism industry on the example of the local community. In the third section, the author identified strategic guidelines for the development of tourism, its management and promotion.

Зміст

Вступ	4
Розділ 1. Теоретико-нормативні засади розвитку туристичного потенціалу громади та організації його промоції	7
1.1. Туристичний потенціал громади: сутність та роль в забезпеченні соціально-економічного розвитку територіальної громади	7
1.2. Нормативно-правові основи розвитку туристичного потенціалу громади та організації його промоції	11
Висновки до розділу 1	
Розділ 2. Системний аналіз розвитку туристичного потенціалу на Львівщині та організації його промоції	20
2.1. Аналіз стану та проблем розвитку туристичного потенціалу Львівської області	20
2.2. Оцінка організаційно-функціонального забезпечення формування, розвитку та промоції туристичного потенціалу Бібрської громади	28
2.3. Моніторинг дієвості механізмів розвитку та організації промоції туристичного потенціалу Бібрської територіальної громади	36
Висновки до розділу 2	
Розділ 3. Напрямки удосконалення публічного управління в сфері розвитку туристичного потенціалу громади та організації його промоції	44
3.1. Впровадження підходів стратегічного управління до розвитку туристичного потенціалу громади	44

3.2. Застосування технологій маркетингу та брендингу територій в управлінні розвитком туристичного потенціалу громади
52

Висновки до розділу 3

Висновки

59

Список використаних джерел
61

Додатки

ВСТУП

Актуальність проведеного дослідження викликана необхідністю вироблення нових теоретичних та практичних підходів, які дозволять реалізувати туристичний потенціал на рівні громади в умовах дії великої кількості різноманітних факторів, а особливо тих, які спричинені глобальною пандемією Ковід-19.

Сфера туризму на сьогодні – це одна з тих галузей, які винятково сильно постраждали від карантинних обмежень, які вводились як у світі загалом, так і на рівні кожної з країн зокрема. Саме тому пласт наукових досліджень повинен допомогти мінімізувати від катастрофічних наслідків для туристичної галузі з однієї сторони, а з іншої – дозволити напрацювати відпрацювати новий механізм взаємостосунків між центральними органами влади і рівнем об'єднаних територіальних громад щодо фінансової, кредитної, податкової підтримки туристичної сфери, відпрацювання проривних механізмів промоції туристичних магнітів на рівні територій, створення надійного базису для розвитку туристичного бізнесу в майбутньому.

Дослідженням теоретико-прикладних проблем, які пов'язані із розвитком туристичної галузі в Україні, аналізом заходів промоції, їх імплементації в практичній площині займалась значна плеяда відомих українських науковців, серед яких варто зазначити М.Біль, О.Бейдик, Н.Жукова, О.Ільїна, О.Мокляк, Т.Ткаченко, О.Любіцева, М.Мальська. Разом із тим, не применшуючи усієї

теоретичної та практичної значущості здійснених концепційних досліджень, питання вдосконалення механізму реалізації туристичного потенціалу громади в умовах дії Ковід-факторів та сучасних кризових наслідків для туристичної галузі висвітлені в літературі доволі фрагментарно.

Такі позиції визначили обґрунтованість теми кваліфікаційного дослідження, зміст заявленої мети, відповідність поставленим завданням та структуру змісту випускної кваліфікаційної роботи.

Метою випускної кваліфікаційної роботи виступає теоретичне переосмислення прикладних аспектів розвитку туристичного потенціалу громади та промоції туристичних заходів.

В рамках проведеного дослідження та досягнення мети було окреслено та вирішено наступні завдання теоретичного, методологічного та практичного характеру:

- вивчити теоретичні особливості дефініції «туристичний потенціал громади», зроблено порівняльний аналіз теоретичних підходів;
- дослідити нормативно-правовий пласт реалізації туристичного потенціалу громади та організації її промоції;
- проаналізувати особливості розвитку туристично-рекреаційного комплексу Львівщини;
- провести аналіз розвитку туризму та організації його промоції на прикладі Бібрської територіальної громади;
- дослідити механізми розвитку та промоції туристичних магнітів на рівні досліджуваної ОТГ;
- здійснити дослідження стратегічних орієнтирів розвитку туристичної сфери області та досліджуваної громади;
- визначити перспективи маркетингу та брендингу в туристичній сфері України.

Об'єктом дослідження виступають теоретичні та організаційно-правові домінанти розвитку туризму в державі.

Предметом дослідження визначено туристичний потенціал територіальної громади.

Інформаційною основою роботи стали статистичні та аналітичні дані Кабінету міністрів України, Державної служби статистики, Львівської обласної державної адміністрації, Бібрської ОТГ, офіційні звіти та аналітичні публікації провідних туристичних організацій.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає у систематизації теоретичних та практичних підходів щодо оцінки розвитку та побудови стратегії промоції, маркетингу та брендингу туристичних магнітів територіальної громади.

Апробація результатів дослідження мала місце на науково-практичних студентських конференціях, які відбулись в Західноукраїнському національному університеті в м. Тернопіль в 2020-2021 рр.

Випускна кваліфікаційна робота виконана на 76 сторінках. Аналітична частина роботи представлена в 2 рисунках, 14 таблицях, 4 додатків. Список літератури складає 59 одиниць.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИКО-НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ГРОМАДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ЇЇ ПРОМОЦІЇ

1.1. Туристичний потенціал громади: сутність та роль в забезпеченні соціально-економічного розвитку територіальної громади

Туризм як особливе явище в житті держави та суспільства відіграє надзвичайну роль, адже побудований на комерційних засадах, що дозволяє отримати зиск її організаторам, акумулювати певні надходження в бюджети локального рівня, з іншої сторони – сприяє розвитку духовної компоненти людей, знайомлячи їх з духовною складовою, історичними, рекреаційними ресурсами тощо.

В сучасних умовах туризм потрібно розглядати на кількох рівнях і в кількох площинах:

- мега туристичний рівень, що охоплює розвиток туристичної сфери в на рівні держав, міждержавної кооперації, регулювання глобалізаційних процесів розвитку туристичної сфери, де вирішальну роль відіграють такі міжнародні інституції як ВТО – Всесвітня туристична організації, асоціації, що об'єднують різні види транспорту тощо.

- макро туристичний рівень, що детермінує розвиток туризму на рівні окремо взятої країни та зокрема визначає реалізацію відповідної державної політики, функціонування необхідних державних, громадських та комерційних організацій, розвиток туристичних потоків та створення туристичних магнітів, імплементацію туристичних промоцій, маркетингу і брендингу в цій сфері тощо.
- мікро туристичний рівень, що окреслює функціонування туристичного потенціалу окремих міст, громад, сіл та дозволяє задовільнити базову людські потреби щодо знайомства з культурними, духовними, рекреаційними ресурсами локального рівня.

В українській та зарубіжній фаховій літературі існують значні напрацювання в сфері теоретичного обґрунтування поняття «туризм», «туристичний потенціал», «туристичні ресурси» і т.д. [2;7;8;9].

Характеризуючи поняття «туризм», потрібно відзначити його семантичну сутність, що походить від французького відповідника, що означає поїздка, прогулянка. Змістовне наповнення дефініції «туризм» охоплює сферу життєдіяльності людини-індивіда з її перебуванням за межами постійного місця проживання та суб'єктів, які реалізують мету такої «поїздки» людини, пропонуючи туристичний продукт на ринку туристичних послуг.

Така смислова конструкція дефініції «туризм» представлена у відповідному нормативно-правовому полі, а саме в Законі України «Про туризм»: «тимчасовий виїзд особи з місця постійного проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування».

З даного визначення випливає, що туризм як явище є багатофункціональним поняттям, що проявляється в багатьох видах (додаток А) та виконує наступний функціонал:

- економічний;
- соціальний;

- рекреаційно-оздоровчий;
- культурний;
- просвітницький;
- інформаційний [2].

Економічний функціонал туризму впливає із можливістю залучення інвестиційних ресурсів на державному та локальному рівнях, надходженнями податкових платежів від туристичних контрагентів в бюджети усіх рівнів, розвиток туристичної інфраструктури та суміжних сфер економіки, наприклад торгівлі, транспорту, галузей з надання різних послуг.

Соціальний функціонал характеризується позитивними трендами зайнятості населення в сфері розвитку туризму, зростанням кваліфікованих кадрів тощо.

Рекреаційно-оздоровча місія туризму полягає в можливостях для соціуму відновити фізичні сили, самопочуття людей, підвищити продуктивність праці тих, хто оздоровився та відпочив.

Культурний функціонал туризму впливає із необхідністю підвищення культурного рівня населення і вивчення традицій, обрядів, кухні окремих територіальних громад, розвитком культурних закладів та інфраструктури (театрів, музеїв, естрад) тощо.

Просвітницький сегмент розвитку туризму на локальному рівні передбачає розширення горизонту знань туристів, пізнання нових духовних цінностей.

Інформаційна функція туризму полягає в максимально об'єктивному донесенні інформації до споживача туристичних послуг про туристичні маршрути, магніти тощо. В даному контексті особливу роль відіграє побудова ефективної системи промоції туристичних послуг.

Ми вважаємо, функціональна парадигма туризму лежить в основі теоретичного та методологічного обґрунтування поняття «туристичний потенціал територіальної громади». З позицій семантики, «потенціал» означає міць, силу, та охоплює наявні та потенційні туристичні ресурси, засоби,

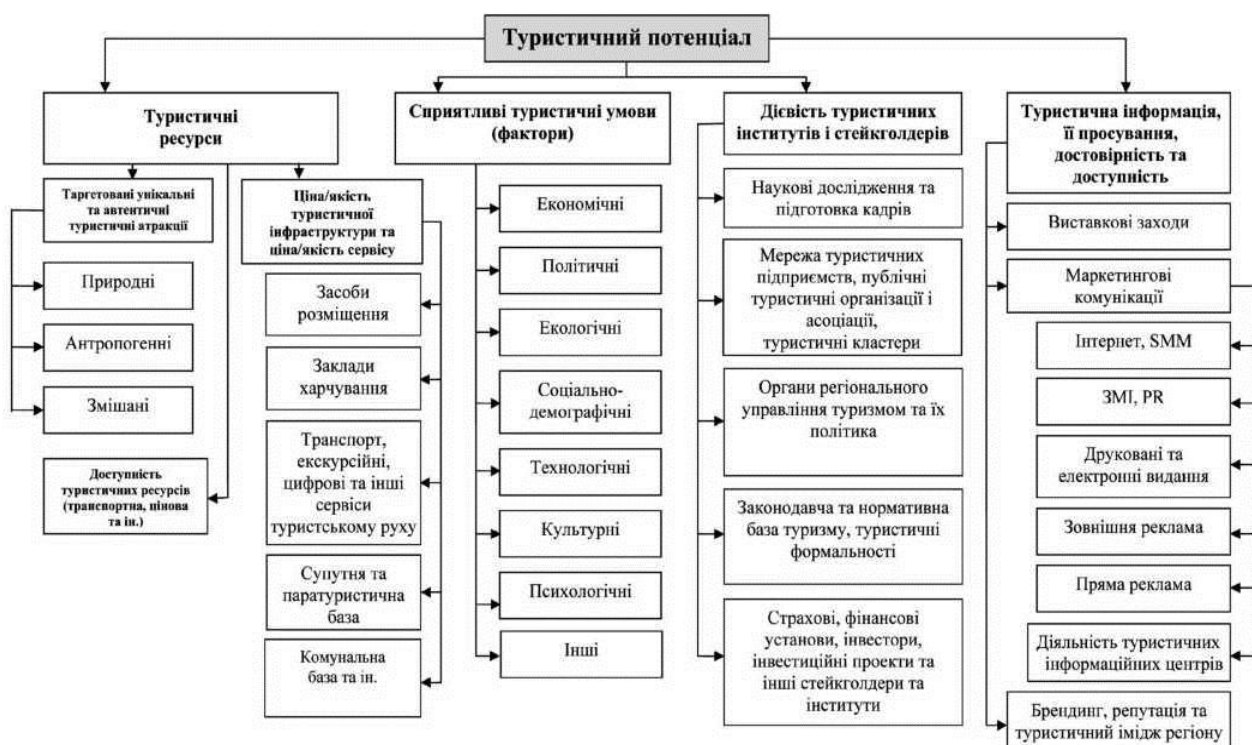
джерела територіальної громади, які можуть бути мобілізовані задля досягнення ключової місії туристичного розвитку громади.

Оцінюючи туристичний потенціал територіальної громади, важливо акумулювати виключно ті ресурси, які можуть бути використані і мають значення для туристичного використання.

Поряд з «туристичним потенціалом територіальної громади» в наукових публікаціях присутнє схоже за сутністю поняття «туристично-рекреаційний потенціал території». В цьому контексті, розширення змістової частини поняття трактується як певна властивість території громади здійснювати на туриста позитивний психоемоційний, фізичний, гігієнічний вплив, що в комплексі дозволяє людині і відпочити і оздоровитись.

Узагальнюючи широкий діапазон наукових досліджень в сфері туристики, варто зупинитись на такому понятті: «туристичний потенціал територіальної громади – це полікомплексне об'єднання природних, рекреаційних та антропогенних явищ, об'єктів, умов та можливостей, які потенційно можна використати для розвитку окремих підвидів туристичної діяльності на певній території» [2; 6].

Сутність туристичного потенціалу територіальної громади розкривається при розгляді компонент та елементів цього потенціалу (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Компоненти туристичного потенціалу територіальної громади [6]

Компонентний склад туристичного потенціалу громади характеризується взаємовпливом та взаємозв'язаністю його елементів та дуже залежить від інвестиційної привабливості адміністративно-територіальної одиниці. Тут варто наголосити на важливості управлінської та маркетингової сфер, що дозволяють підвищити інвестиційну привабливість території та ефективніше зреалізувати туристичний потенціал.

На туристичний потенціал територіальної громади мають вплив комплекс різноманітних факторів, які можна згрупувати як зовнішні та внутрішні фактори. До сукупності зовнішніх факторів віднесемо глобалізаційні процеси, пандемії, епідемії, стихійні лиха, економічна кон'юнктура в державі, демографічні особливості туристів, міграційні вимоги, політико-правові фактори тощо. Внутрішні фактори можуть мати як позитивні та негативні впливи на реалізацію туристичного потенціалу територіальної громади, зокрема сюди віднесемо створення нових інфраструктурних об'єктів, оновлення мережі доріг та маршрутів, кваліфікація трудових ресурсів, що задіяні в туристичному бізнесі тощо. Негативний характер внутрішніх факторів охоплює низький рівень фінансового забезпечення населення, політична турбулентність, високе податкове навантаження на юридичних та фізичних осіб, техногенні та екологічні проблеми тощо.

Таким чином, проведений нами теоретичний наратив підходів до визначення туристичного потенціалу територіальної громади дозволяє трактувати його як сукупність природних, культурних, історичних та антропогенних об'єктів, явищ та можливостей, які можна використати для розвитку туристичної сфери в межах такої території.

1.2. Нормативно-правові основи розвитку туристичного потенціалу громади та організації його промоції

Систематизація нормативно-правового поля розвитку туризму в Україні дозволяє стверджувати про кількарівневу ієрархію кодифікованих та самостійних законодавчих актів. Так визначальним базисом для вітчизняних законів та підзаконних актів є міжнародні нормативно-правові документи (додаток Б). Тут слід відзначити: «Глобальний етичний кодекс туризму (в редакції 1999 року), Хартію туризму та Кодекс туриста (в редакції 1985 року), що ратифіковані Всесвітньою туристичною організацією, Модельний закон про туристичну діяльність (в редакції 2006 року) тощо» [2].

Розвиток туристичного потенціалу територіальної громади базується на комплексі правових і нормативних документів, які визначають функціонування всіх видів туристичного бізнесу в Україні. Загалом законодавство України про туризм охоплює Конституцію України, профільний закон про туризм та інші законодавчо-правові та нормативні акти, що видані відповідно до них. Базовим нормативним актом є Закон України «Про туризм» [1].

Саме даним нормативним актом зазначено, що «вектори всебічного розвитку наявних туристичних ресурсів України визначаються органами центральної влади, органами територіального управління відповідно до ухвалених програм розвитку туризму». Тим самим, визнається роль органів місцевої влади тими інституціями, які визначають розвиток туризму на територіальному рівні.

Щодо законодавчого обґрунтування «промоції» туристичного потенціалу територіальної громади, то воно формально здійснене через «просування туристичного продукту як комплексу затверджених відповідною радою заходів, які орієнтуються на формування та всебічну реалізацію туристичного продукту чи визначених туристичних послуг (зокрема, комплексної організації рекламно-ознайомлювальних турів, подорожей, забезпечення участі у багатoproфільних виставках, торгових ярмарках, відповідного видання промоційно-туристичних каталогів, інформативних буклетів тощо) [1].

Потрібно зазначити, що профільним законодавством про туризм чітко виокремлено міжнародний та внутрішній туризм, а також «в залежності від визначених спеціальних категорій осіб, які організують масові туристичні

подорожі (тури, трансферти, поїздки тощо), їх базових мети та цілей, визначених об'єктів, що можуть бути використані або ж можуть бути відвідані, чи в залежності від додаткових категорійних ознак:

- дитячий;
- молодіжний;
- сімейний;
- для осіб похилого віку;
- для осіб з інвалідністю;
- культурно-пізнавальний;
- лікувально-оздоровчий;
- спортивний;
- релігійний;
- екологічний (зелений);
- сільський;
- підводний;
- гірський;
- пригодницький;
- мисливський;
- автомобільний;
- самодіяльний тощо» [1].

Законодавством про туризм в Україні чітко побудовано ієрархічну систему державного регулювання цієї сфери, який ми можемо представити по наступних рівнях:

- загальнодержавний рівень регулювання сфери туризму (законодавчий центральний орган, виконавчий центральний орган тощо);
- міжрегіональний рівень розвитку туризму (цей рівень представлено інституціями, що функціонують на основі багатосторонніх договорів між окремими адміністративно-

територіальними одиницями і туристичними асоціаціями загальнодержавного чи регіонального штибу);

- регіональний рівень регулювання сфери туризму (профільні управління (департаменти) обласних державних адміністрацій, профільні відділи районних державних адміністрацій) [4; 5];
- субтериторіальний рівень регулювання туристичної галузі (управління (відділи) об'єднаних територіальних громад, асоціативні утворення органів місцевого самоврядування та ін.).

Інституційне забезпечення державного регулювання розвитку туристичної сфери в Україні нагально потребує чіткого розподілу повноважень на усіх щаблях, що дозволить забезпечити ефективний та поступальний розвиток туристичного потенціалу в нашій державі. Крім цього, на загальнодержавному рівні повинна бути створена інституція з чіткими повноваженнями і функціями, які б дозволили ефективно розвивати туризм. Так зокрема, нами відслідковано, що в окремі історичні періоди сферу туризму необгрунтовано приєднували і до молодіжної політики і спорту (Державний комітет молодіжної політики, спорту і туризму в 2000-2001 рр.), або до культурного відомства (Міністерство культури і туризму України в 2006-2010 рр.), або до інфраструктурного відомства (Міністерство інфраструктури з 2010 р.). В окремі роки центральний орган виконавчої влади щодо розвитку туризму в Україні взагалі був відсутній (1991-1993 рр.).

Потрібно наголосити, що саме представницькі органи місцевого самоврядування – об'єднані територіальні громади, сільські, селищні, міські ради відповідно до їх повноважень:

- можуть ухвалювати і затверджувати локальні програмові засади розвитку туризму;
- виділяють необхідні бюджетні асигнування з відповідних доходів місцевих бюджетів для забезпечення фінансування розвитку програмових засад розвитку туристичного потенціалу території;

- можуть скеровувати доручення підзвітним виконавчим підрозділам щодо бюджетних асигнувань та їх освоєння задля фінансування розвитку туристичних локальних ресурсів;
- можуть вживати комплекс дозволених законодавством заходів для податкового стимулювання суб'єктів господарювання в сфері туризму, особливо через інструментарій податкових пільг та преференцій.

При цьому «виконавчі структурні підрозділи органів місцевого управління в межах визначених законодавством повноважень:

- можуть напрацьовувати системні проєктні засади розвитку туристичного потенціалу території, а також скеровують їх на розгляд та остаточне ухвалення по них рішень місцевим радам;
- формують комплекс цільових заходів щодо реалізації локальних програмових документів з реалізації туристичних ресурсів;
- можуть звертатись до стейкхолдерів розвитку туристичного потенціалу та максимально координувати на комерційних основах їх профільну туристичну діяльність;
- формують туристичні паспорти території через організацію комплексної інвентаризації та дослідження туристичного потенціалу території;
- системно забезпечують збереження культурних, історичних, природних, антропогенних ресурсів, які можуть використовуватись як туристичний потенціал;
- забезпечують створення нових робочих місць в сфері розвитку туризму та залучення максимально великої кількості місцевого населення;
- за допомогою комплексну науково-обґрунтованих пільг та преференцій сприяють реалізації туристичного потенціалу території» [1; 4; 5].

Законодавством про туризм також врегульовано коло повноважень місцевих державних адміністрацій, яке, починаючи з 1995 року, розширювалось. Так зокрема, «місцеві державні адміністрації в межах своїх повноважень:

- забезпечують виконання функціоналу щодо організації, розпорядництвом в сфері реалізації туристичного потенціалу території;
- залучають туристичних стейкхолдерів до розробки проєктів міжтериторіальних планів реалізації туристичних ресурсів і скеровують їх для затвердження відповідним радам;
- визначають та комплексно вживають необхідні заходи щодо реалізації проєктних індикаторів розвитку туристичних магнітів та ресурсів;
- через комплекс необхідних податкових санкцій та пільг сприяють розвитку туристичних ресурсів території;
- реалізують необхідні заходи щодо ідентифікації нових туристично привабливих об'єктів для розвитку туристичного потенціалу;
- разом із залученням експертного середовища проводять моніторинг ринку туристичних послуг підвідомчої територіальної одиниці;
- забезпечують промоцію розвитку туристичного потенціалу підвідомчої територіальної одиниці;
- через профільні структурні підрозділи та разом з громадськими активістами забезпечують функціонування інформаційно-промоційних центрів;
- комплексно забезпечують розвиток усіх видів туризму, а особливо дитячий оздоровчий та спортивно-молодіжний та просвітницький туризм;
- на підвідомчій території створюють підґрунття для підготовки, перепідготовки та підвищення професійної

кваліфікації туристичних кадрів, в тому числі через забезпечення бюджетного фінансування таких заходів;

- створюють потенційні можливості для залучення стейкхолдерів щодо розвитку туристичного потенціалу підвідомчої території;
- забезпечують промоцію на міжнародному рівні
- створюють умови, які б дозволяли залучати центральні органи влади до розвитку та фінансування закладів туристичної інфраструктури тощо» [1; 4; 5].

Якщо розглядати механізм державного регулювання туризму в комплексі, то звичайно, що субтериторіальний рівень дозволяє отримати ряд очевидних переваг, які в цілому представлені у Додатку Б.

Якщо говорити про нормативно-правові документи, які ухвалювались на регіональному та субтериторіальному рівнях досліджуваного нами регіону, то вони носили характер програм. Так, у Львівській області до таких актів належить:

- Стратегія розвитку Львівщини;
- Концепція розвитку санаторно-курортної сфери, туризму і відпочинку у Львівській області;
- Регіональна програма розбудови сфери охорони культурної спадщини Львівської області;
- Регіональна програма розвитку заповідної справи у Львівській області;
- Програма соціально-економічного та культурного розвитку Львівської області на поточний рік;
- Програма зовнішніх зв'язків, міжнародної та промоційної діяльності Львівської області на поточний рік тощо [7; 10].

Нормативно-правовий базис розвитку туристичного потенціалу на рівні територіальних громад, дозволяє здійснювати і ряд контрольних функцій. Так зокрема, «відповідні органи державної влади, органи на рівні об'єднаних територіальних громад, їх структурні профільні підрозділи, посадові та службові особи можуть здійснювати комплексний контроль щодо забезпечення

виконання норм вітчизняного законодавства у сфері розвитку туризму, можуть проводити контрольні процедури та комплексні перевірки якості туристичних послуг, які надаються суб'єктами туристичного ринку, а також щодо додержання встановлених ліцензійних умов щодо здійснення туристичної діяльності та відповідно до законодавства можуть накладати санкції при здійсненні девіантної поведінки суб'єктів господарювання на вітчизняному туристичному ринку» [1].

До так званих деліктів в галузі туризму законодавство відносить:

-ведення профільної туристично-операторської діяльності без дотримання вимог і отримання відповідної ліцензії, а також щодо порушень, спричинених недотриманням умов ліцензування;

- відсутність необхідних професійних та кваліфікаційних вимог в осіб, які в тому числі здійснюють операційну діяльність на туристичному ринку;

- подання невідповідної інформації про туристичні магніти, туристичні продукти, фінансовий стан операторів туристичного ринку; -порушення норм і правил у галузі туризму;

-системні порушення щодо дотримання вимог використання об'єкта туристичних послуг;

-невідповідність договірних умов між сторонами, а також суттєвепорушення умов договору між туристом і суб'єктом туристичної діяльності з надання туристичних послуг;

-невиконання вказівок та розпоряджень уповноважених органів, органів місцевої влади щодо дотримання умов туристичної ліцензії;

-невиконання застережень державних профільних інституцій щодо порушень з охорони чи використання об'єктів туристичної інфраструктури;

-створення перешкод уповноваженій на те законом посадовій чи службовій особі у здійсненні контролю за туристичною діяльністю, у проведенні перевірки якості надаваних (наданих) туристичних послуг або додержанні ліцензійних умов, норм і правил щодо здійснення туристичної діяльності тощо [1].

Отже, адміністративно-територіальна реформа в Україні загалом відкрила пласт можливостей перед територіальними громадами в частині реалізації власних туристичних потенціалів. Хоча і тут слід наголосити, що багато ОТГ так і не змогли віднайти необхідні фінансові, матеріальні, кадрові ресурси для належного інституційного забезпечення регулювання туристичної сфери.

Висновки до I розділу

Проаналізовані нами наукові підходи щодо сутнісного розуміння дефініції «туризм», дозволяють трактувати її як сферу життєдіяльності людини-індивіда з її перебуванням за межами постійного місця проживання та суб'єктів, які реалізують мету такої «поїздки» людини, пропонуючи туристичний продукт на ринку туристичних послуг. Така смислова конструкція дефініції «туризм» представлена у відповідному нормативно-правовому полі, а саме в Законі України «Про туризм»: «тимчасовий виїзд особи з місця постійного проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування».

З даного визначення випливає, що туризм як явище є багатофункціональним поняттям, що виконує наступний функціонал: економічний; соціальний; рекреаційно-оздоровчий; культурний; просвітницький; інформаційний. Останні з перелічених функцій туризму, пов'язані з надзвичайно необхідною умовою розвитку туристичного потенціалу територій – промоцією.

Важливим фактором реалізації повноважень територіальних громад в рамках механізму державного управління туристичною галуззю є підвищення їх ефективності та відповідальності за цю сферу на території громади. Тому надзвичайно важливим є поетапна передача функцій та повноважень щодо розвитку туристичного потенціалу із метою уникнення провалів управлінських рішень на рівні ОТГ та недопущення зростання міжтериторіальних диспропорцій у соціально-економічному та культурному розвитку.

Ми вважаємо, що на субтериторіальному рівні управління сферою туризму повинно комплексно взаємо узгоджуватись із загальним управлінням на всіх рівнях, а саме із загальнодержавним, регіональним, а також діяльністю суб'єктів підприємництва та громадських структур.

На сьогодні розвиток туристичного потенціалу на локальному рівні здійснюється відповідно до чинної нормативно-правової бази в Україні, зокрема на основі відповідного Закону України «Про туризм».

РОЗДІЛ II

СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НА ЛЬВІВЩИНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ЙОГО ПРОМОЦІЇ

2.1. Аналіз стану та проблем розвитку туристичного потенціалу Львівської області

Львівщина відноситься до тих областей в Україні, яка володіє неймовірно багатим туристичним потенціалом. Адже тут знаходяться цінні природні, антропогенні, природно-рекреаційні, історичні, культурні ресурси, які використовуються та можуть бути реалізовані для розвитку туристично-рекреаційної сфери.

Так за оцінкою деяких вітчизняних науковців [14; 15] на теренах Львівщини знаходиться більше 4 тисяч значимих пам'яток історії та культурної спадщини, при чому приблизно половина з них в місті Львові. Тут також знаходяться Національні природні парки «Сколівські Бескиди» (південь області), НПП «Бойківщина» (південь області), НПП «Північне Поділля»

(східна частина області), Яворівський НПП (з продовженням Розточчя на території Польщі), унікальні рекреаційні локації Моршина, Трускавця, Східниці тощо. Туристично-рекреаційний потенціал області представлено майже 200 унікальними лікувальними джерелами мінеральних водних ресурсів 7 типів, лікувально-оздоровчими грязями, одним із найбільших в Українській державі родовищем озокериту.

Досліджуваний регіон входить до областей-лідерів нашої держави за кількістю замків, які представлені замками XIV–XVII ст. (Жовківський, Золочівський, Бродівський, Поморянський, Старосільський Добромільський, Львівський, Олеський, Підгорецький,) [16]. В цьому переліку потрібно згадати і Свірзький замок, що знаходиться на території Бібрської ОТГ.

Майже 60 ОТГ Львівщини визнані такими, що мають особливу історико-культурну, архітектурну цінність та відповідно внесені до регламентованого Списку історичних та культурних населених місць України.

Вважаємо, що особливість туристичного потенціалу Львівщини полягає також у вигідному геополітичному та транзитному розташуванні області. Будучи прикордонною з Європейським Союзом, Львівська область має можливість розвивати ті види міжнародного туризму, які апріорі є неможливими для інших регіонів України.

Саме присутність на території досліджуваної області значних туристичних ресурсів дозволила сформувати якісну туристичну інфраструктуру, що характеризує туристичний потенціал Львівщини. Сюди слід віднести заклади готельного господарства, санаторно-курортні та оздоровчі заклади, підприємства сери послуг та харчування, різні види транспорту, інженерні мережі, спортивні заклади, культурна мережа, духовні центри. Туристична інфраструктура дозволяє забезпечити прийом, обслуговування та перевезення туристів та туристичних груп. Туристичні потоки в допандемічний період у Львівській області представлено в додатку В.

Загалом в області створена розгалужена мережа туристично-рекреаційних закладів, а саме: «сто тридцять три санаторно-курортні, вісімдесят два заклади готельного господарства різного класу і «зірковості», майже п'ятсот

оформлених приватних садиб, які зайняття в сфері зеленого (сільського) туризму. Крім курортів, найбільш відомі родовища мінеральних вод розташовані в селищі міського типу Олеську, селі Балучині, селищі міського типу Новому Милятині, селі Солуки. Таким чином, за показником загальної кількості колективних об'єктів розміщення у 2019 році (без урахування закладів фізичних осіб-підприємців) становила сто тридцять, у тому числі сто шість готельних закладів і аналогічних закладів розміщення, двадцять чотири інших закладів розміщування, місць у колективних закладах розміщення склала тринадцять тисяч сто вісімдесят вісім, кількість осіб, що перебували у закладах зафіксована наступна – п'ятсот тридцять три тисячі вісімсот сімдесят вісім, з яких іноземці склали сто вісімнадцять тисяч двісті чотири, кількість готелів та аналогічних закладів розміщення склали сто шість, в яких передбачено і задіяно п'ять тисяч шістсот сімдесят сім номерів. Загальна кількість усіх видів туристів, яких обслужили туристичні оператори та туристичні агенти за різними видами туризму склала показник в двісті сорок дев'ять тисяч чотириста сорок два, у тому числі в'їзні (іноземні) туристи склали сім тисяч дев'ятсот двадцять дев'ять, виїзні туристи (громадяни України, які виїжджали за кордон) склали сто п'ятдесят дев'ять тисяч сто шістдесят чотири, внутрішні туристи склали вісімдесят дві тисячі триста сорок дев'ять. При цьому кількість садиб в сфері зеленого туризму склали показник в чотирнадцять одиниць. За даними з відкритих інформаційних ресурсів, послуги з розміщення туристів пропонують більше п'ятсот садиб, кількість промоційних туристичних інформаційних центрів та офісів склала вісім одиниць» [16].

В допандемічний період за категорією міжнародних туристів в Львівську область 25% припадало на громадян Польщі, 2 і 3 місця відповідно посідали Білорусь та Азербайджан. Разом з тим, мешканці Львівщини виїзжали за межі країни в основному в такі країни як Туреччина (25%), Єгипет (21%), Болгарія (10%), Греція (9%).

Нами також проаналізовано, що в період 6 років до пандемії Ковід-19 дохід від надання туристичних послуг (без податку на додану вартість, акцизу та аналогічних податкових обов'язкових платежів) суб'єктів туристичного ринку

Львівської області зріс з 114,1 млн. грн до 413,1 млн.грн., що характеризує доволі значну рентабельність туристичного простору Львівщини.

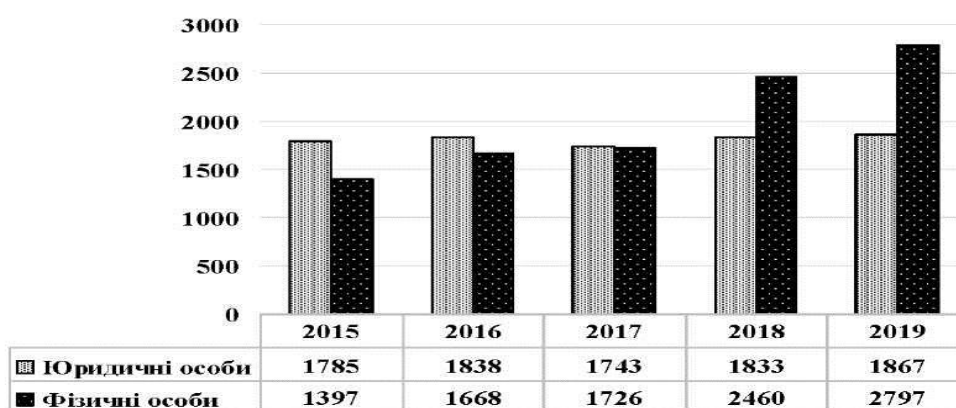
Динаміка туристичної сфери Львівщини практично не відрізнялась з показниками, які характеризують туристичні тренди в Україні.

Таблиця 2.1

Структура та види туризму в Україні в 2015-2019 рр. [24]

Види туризму	2015	2016	2017	2018	2019
В'їзний	15159	35071	39605	75945	86840
Виїзний	1647390	2060974	2289854	4024703	5524866
Внутрішній	357027	453561	476967	456799	520391
Усього	2019576	2549606	2806426	4557447	6132097

З представленої аналітики в табл. 2.1 бачимо, що в допандемічний період в Україні спостерігалось зростання за всіма видами туризму. При цьому за кількістю юридичних осіб, що здійснювали туристичну діяльність спостерігався стабільний тренд, по фізичних особах – суттєве зростання (див. рисунок 2.1).

Рис.2.1. Динаміка кількості юридичних та фізичних осіб, що задіяні в розвитку туристичного потенціалу в Україні в допандемічний період [24]

Аналізуючи ситуацію з туристичною сферою Львівщини в цей період, зазначимо, що кількість реалізованих туристичних путівок туристично-рекреаційними закладами області зросла з 71490 одиниць в 2013 році до 213186 путівок в 2019 році.

Аналогічно і вартість реалізованих туристичних путівок закладами Львівської області збільшилась в досліджуваному періоді з 251,4 млн.грн 1312,1 млн.грн.

Важливо також відмітити значний дисбаланс розвитку туристичного потенціалу Львівщини в контексті показників міста Львів та всіх інших територіальних громад. Так проведений нами аналіз показав, що розподіл учасників туристичного ринку області наступний: на м.Львів припадає 61% усіх учасників ринку, на м.Трускавець – 14,2%, Дрогобич – 4,6%, Червоноград – 2,5%.

Доволі строкатою видається динаміка закладів туристично-рекреаційного ринку в допандемічний період. Так зокрема, протягом досліджуваного періоду кількість готелів по області зросла з 228 до 277 одиниць, натомість кількість санаторних закладів колективного розміщення відпочиваючих зменшилась протягом 6 років з 48 до 37 одиниць. Потрібно зазначити, що на динаміку зростання кількості готелів, мотелів значно вплинув факт проведення футбольного чемпіонату Євро-2012, де м.Львів було серед чотирьох українських міст (разом з Київ, Харків, Донецьк), які приймали футбольних фанатів з різних європейських країн.

Якщо аналізувати розподіл закладів колективного розміщення туристів та відпочиваючих в територіальному зрізі, то на м.Львів припадає 23,7% усіх закладів області, Трускавець – 16%, Пустомитівський район – 8%, Сколівський район – 7%.

Різною є динаміка доходів таких закладів від надання профільних послуг споживачам. Так, якщо доходи готелів від надання послуг протягом шести допандемічних роки зросли з 427,7 до 1352,2 млн.грн., то по санаторіях спостерігаємо зворотній тренд – з 703,2 до 671,6 млн.грн.

Одним із факторів, що вплинув на рентабельність готелів стало зростання загальної тривалості перебування приїжджих у готелях та аналогічних засобах розміщування. Так це показник по Львівській області в досліджуваному періоді зріс по Львівській області з 828579 ночівель до 1672857 ночівель.

Ще один із показників функціонування готельної інфраструктури, який щорічно зростав в досліджуваному періоді – це фактичні витрати на один людино-день у готелях та аналогічних засобах розміщування за містами і районами. Так в середньому по Львівській області цей показник зріс з 170 грн. до 648 грн. Водночас потрібно відзначити і значне знецінення української гривні протягом цих 6 років.

Аналізуючи реалізацію туристичного потенціалу на рівні територіальних громад (крім Львова і великих міст області), то потрібно наголосити на важливості розвитку сільського (зеленого) туризму. Так в доепідемічний період шести досліджуваних років, в районах Львівської області зросла середня тривалість перебування туристів в садибах сільського туризму з 19297 ліжко-днів до 21342 ліжко-днів. При цьому, треба акцентувати на тому, що 43% усього зеленого туризму припадає на Сколівський район, що пояснюється інтенсивним розвитком гірськолижного курорту Славське.

Найбільш негативний тренд розвитку туризму в Львівській області пов'язаний з показниками діяльності літніх дитячих закладів оздоровлення та відпочинку. Так зокрема, на теренах області кількість зазначених закладів скоротилась з 914 до 238 одиниць, при цьому кількість дітей, які оздоровились в таких установах зменшилась з 111 тисяч до 23 тисяч. Окремо, хочемо відмітити той факт, що серед районів Львівської області Перемишлянський район займає друге місце після Сколівського за кількістю літніх дитячих комплексних закладів оздоровлення і відпочинку.

На нашу думку, доцільно зробити порівняльний аналіз розвитку туристичного потенціалу Львівської області на фоні інших областей України. Так за показником кількості готелів в доепідемічний період Львівщина посідала 3 місце, а одноразовою місткістю таких закладів – 1 місце.

За кількістю туристів, які обслуговувались операторами туристичного бізнесу Львівська область також посідає 1 місце (175 тис.туристів), при цьому суттєво випереджаючи області, які розмістились на 2-3 місцях (Дніпропетровська область – 75 тис.чол., Івано-Франківська – 73 тис.чол.). Водночас на м.Київ припадає 2006,1 тис.осіб, що відповідно складає 73%

усього туристичного потоку в державі. Львівщина також є лідером серед областей України (крім м.Київ) за кількістю іноземних туристів.

Представлені дані засвідчують, що в допандемічний період туристичний потенціал Львівщини характеризувався високими показниками розвитку туристично-рекреаційної інфраструктури та загальними індикаторами відвідуваності туристичних закладів з боку як внутрішніх туристів так і іноземців.

Разом із такими позитивними характеристиками розвитку туристичного потенціалу Львівської області потрібно відзначати і ряд проблемних аспектів такого розвитку:

- фінансові втрати туристичного та рекреаційного потенціалу через глобальну пандемію COVID – 19 та карантинні обмеження, які застосовував український уряд в період 2020-2021 років;
- переважна територіальна концентрація туризму у межах обласного центру Львова та відомих туристичних магнітів області;
- низькоефективне використання культурного і туристично-рекреаційного потенціалу в районах області, сільській місцевості, на рівні окремих територіальних громад;
- негативна динаміка розвитку туристичної, рекреаційної та курортно-оздоровчої інфраструктури, що знайшла відображення подекуди у відсутності впорядкованих (облаштованих) туристичних маршрутів;
- невелика динаміка розвитку активного туризму через відсутність визначених ознакованих і реалізованих маршрутів для такого виду туризму (зокрема, відсутні в належному стані пішохідні, велосипедні, водні шляхи та маршрути тощо) та недостатній їх маркетинг;
- відсутність безпечної інфраструктури для велотуризму (велодоріжок, пунктів відпочинку);

- низька упорядкованість джерел мінеральних вод та лікувальних грязей;
- практична відсутність бюджетного фінансування і катастрофічне становище означених пам'яток історичної та архітектурної спадщини, маршрутів, мостів, дорожнього полотна та під'їздів до об'єктів туристичного потенціалу регіону;
- неефективна реалізація транспортно-експедиційних можливостей для транспортування туристичних, відпочинкових потоків, практична відсутність належних санітарно-відпочинкових зон, магнітів;
- відсутність сучасного туристичного маркетингу та брендингу на туристично-рекреаційному ринку Української держави;
- низький рівень промоції на рівні туристичних об'єктів територіальних громад, що в свою чергу знайшло відображення в непоінформованості про туристичні, рекреаційні та курортні пропозиції та продукти;
- відсутність новітніх, адаптованих допандемічного і післяпандемічного періоду, туристично-рекреаційних продуктів і пропозицій туристичних дестинацій;
- неефективність податкового потенціалу області щодо забезпечення потреб інклюзивного туриста [16].

Якщо аналізувати негативні тренди в сфері оздоровчого туризму у Львівській області, то нині відслідковується чіткий тренд зниження падіння попиту на санаторно-курортні послуги. Ця ситуація особливо проявляється в зниженні індикаторів заповнення ліжкового фонду санаторно-курортних закладів, а отже зниження рентабельності їх діяльності.

Ключовими причинами таких тенденцій є:

- занадто високі ціни та їхня невідповідність сучасним стандартам до якості санаторно-курортних послуг (аналіз проведено на основі [23]);

- низький рівень доходів населення Львівської області та України загалом;
- суттєве зменшення обсягів бюджетних асигнувань для державного фінансування путівок Фондом соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності для застрахованих осіб;
- неналежна державна політика як у сфері соціальної підтримки населення, так і підтримки та стимулювання діяльності санаторно-курортних закладів Львівської області;
- знищена і застаріла інфраструктура закладів оздоровчого туризму в області;
- недостатній рівень промоції та рекламного просування послуг санаторіїв та інших закладів;
- невисока якість додаткових супровідних послуг, що надаються такими закладами [17].

Представлений аналіз проблем туристичної сфери в Україні та Львівській області, які в своїй більшості спричинені глобальною пандемією Ковід-19, нашою думкою, що український туризм на жаль не отримав від українського уряду послідовного та систематизованого порядку дій щодо впровадження заходів суб'єктами в секторі подорожей і туризму. Водночас у зв'язку із форс мажорними факторами, що негативно вплинули на туристичну сферу нагальною видається проблеми доповнень та перегляду окремих положень законодавчого забезпечення розвитку туристичного потенціалу в Українській державі.

Зважаючи на позитивні наслідки європейських держав щодо підтримки туристичної сфери, в Україні теж варто відпрацювати наступні напрямки підтримки туризму:

- імплементація податкових та кредитних пільг та стимулів для підтримки туристичного бізнесу в Україні та регіонах;
- впровадження світових стандартів сервісу для туристів;
- створення електронного реєстру та обліку всіх суб'єктів туристичної діяльності;

- підвищення відповідальності за неналежне виконання договорів про надання туристичних послуг такими суб'єктами;
- забезпечення дієвого та прозорого покриття збитків туристів, що постраждали від неякісного надання туристичних послуг;
- розширення пакетів надання туристичних послуг;
- впровадження ефективної системи промоції туристичних послуг від невеликих містечок до масштабів держави.

З метою відновлення туристичного ринку на теренах Львівщини після пандемії Ковід-19 знадобиться налагодити систему партнерських стосунків на всіх рівнях, забезпечивши послідовну координацію по вертикалі між національними та місцевими органами влади.

2.2. Оцінка організаційно-функціонального забезпечення формування, розвитку та промоції туристичного потенціалу Бібрської громади

Проведемо аналіз організаційно-функціонального забезпечення розвитку і промоції туристичного потенціалу на прикладі однієї з територіальних громад Львівщини. Бібрська міська громада - територіальна громада в Україні, в Львівському районі Львівської області.

Адміністративний центр - місто Бібрка. Площа громади - 433,9 км², населення - 16 911 мешканців, станом на 2020 рік [29]. Офіційні інтернет ресурси дають наступну довідку: «містечко Бібрка, Перемишлянського району на Львівщині відноситься до найбільш давніх поселень Західної України.

Роком заснування містечка над Боберкою вважається 1211 рік, що на 45 років випереджає заснування міста Львів. Одна із версій походження назви Бібрка походить ймовірно від місцевих мисливців, що полювали на бобрів в долині річки Боберки.

В середні віки населення містечка Бібрка потрапили в майнову залежність від багатих купців та бояр, які на західному березі річки Боберки закладають укріплене городище (нині - територія римо-католицького костелу й біля нього),

яке стає оборонним центром поселення. Згодом Бібрка стає важливим транзитним центром через які проходили транспортні сполучення з Галичем, Луцьком, Станіславом» [30].

Разом з тим, на сьогодні потрібно стверджувати, що на території Бібрської територіальної громади збереглось багато пам'яток, які в сукупності складають туристичний потенціал громади (додаток Г).

З перелічених об'єктів в місті особливо вирізняються наступні культові споруди, а саме пам'ятка архітектури XV століття – костел, який збудовано 1402 року, його засновником був Завіша Чарни [30], а також Церква Пресвятої Покрови 1905 року.

Безпосередній функціонал щодо організаційного забезпечення формування, розвитку та промоції туристичного потенціалу Бібрської громади покладено на відповідний відділ культури, туризму, сім'ї, молоді, спорту та соціальної політики.

Як бачимо, профільного структурного підрозділу в апараті Бібрської територіальної громади, який би виключно займався розвитком туризму, що звичайно не зовсім позитивно відображається на розвитку туристичних магнітів та продуктів в громаді.

Аналізуючи діяльність відділу культури, туризму, сім'ї, молоді, спорту та соціальної політики Бібрської ОТГ, зазначимо, що цей підрозділ виконавчим органом Бібрської громади, який створено і функціонує в системі місих властей. Досліджуваний структурний підрозділ є підзвітним, підконтрольним Бібрській міській раді. Він також є підпорядкованим виконавчим структурам міської ради, та основним посадовим особам – меру, заступникам мера в рамках загального механізму розподілення основних обов'язків.

Відділ, що займається розвитком туристичного потенціалу території у своїй діяльності покладається на систему нормативно-правових документів, серед яких варто зазначити таку правову конструкцію:

- Конституція та відповідні закони України,
- укази та акти Президента України,
- закони, постанови та підзаконні акти Верховної Ради України,

- постанови і розпорядження національного уряду - Кабінету Міністрів України,
- нормативно-правові акти профільних міністерств.

На території Бібрської ОТГ даний відділ бере участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері культури, охорони культурної спадщини, інтелектуальної власності, туризму, молодіжної політики, фізичної культури та спорту. При цьому, відділ забезпечує у сфері реалізації туристичного потенціалу Бібрської громади наступне:

- комплексний розвиток туристичного потенціалу території через промоцію туризму, організацію культурно-мистецьких процесів;
- створення належних умов, які роблять повний доступ до процвітання усіх видів туризму, які зазначені в профільному законодавстві про туризм;
- створення та забезпечення функціонування інформаційних стендів, інформаційних центрів, промоційних акцій щодо розвитку туристичного потенціалу об'єднаної територіальної громади;
- активна співпраця та широка взаємодія з різноманітними громадськими організаціями в сфері розвитку туризму;
- виконання статистично-інформаційної функції місцевих органів влади, а саме системне накопичення баз даних та інформації у сфері розвитку культури, поширення туристичної діяльності, проведення спортивних заходів та забезпечення охорони визначених об'єктів культурної спадщини і виконання контрольних процедур за їхньою достовірністю;
- на основі відповідного бюджетного фінансування, або ж із залученням позабюджетних ресурсів в частині виготовлення туристичних лого, охоронюваних дошок, знаків, написів, позначок на об'єктах, що визначені як пам'ятки історичної, культурної, духовної спадщини Бібрської територіальної громади;
- забезпечення співпраці із міжнародними партнерами щодо промоції та розвитку туристичних магнітів громади, забезпечення збереження пам'яток та цінностей громади;

- створення належних податкових, кредитних, орендних умов для розвитку усіх стейкхолдерів в сфері туризму, екскурсійної діяльності, промоції туристичної діяльності тощо.

Одним із джерел фінансування профільної діяльності в сфері туризму є надходження від туристичного збору.

Таблиця 2.2

**Аналіз планових показників надходжень туристичного збору
по Бібрській ОТГ в 2021 році**

Код	Найменування згідно з Класифікацією доходів бюджету	Усього	Загальний фонд	усього	у тому числі бюджет розвитку
18030000	Туристичний збір	250 000,00	250 000,00	0,00	0,00
18030100	Туристичний збір, сплачений юридичними особами	250 000,00	250 000,00	0,00	0,00
10000000	Податкові надходження	61 415 740,00	61 355 740,00	60 000,00	0,00
11000000	Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості	32 685 650,00	32 685 650,00	0,00	0,00
11010000	Податок та збір на доходи фізичних осіб	32 685 650,00	32 685 650,00	0,00	0,00

Отже, в 2021 році планові показники надходжень туристичного збору складають 250 тис.грн., що в порівнянні з іншими податковими джерелами є незначними поступленнями. При цьому слід, відзначити, що платником збору виступає лише одна юридична особа - «Едем Резорт Медікал енд СПА» – ТОВ «Узлісся». За результатами I півріччя 2021 р. плановий показник виконано тільки на 61%, адже акумульовано лише 89 тис.грн.

Разом з тим, одним із важливих напрямків діяльності відділу в 2020-2021 рр. є формування аналітичних матеріалів до туристичного паспорту Бібрської ОТГ та стратегічної програми розвитку туризму. Так, зокрема проаналізовано особливості функціонування закладів тимчасового розміщення туристів.

Таблиця 2.3

**Аналіз функціонування закладів тимчасового розміщення в
Бібрській територіальній громаді [29-42]**

№з/п	Вид	Загальна кількість	Кількість ліжок місць	Кількість номерів	Умови для осіб з обмеженими можливостями
1	Мотелі	2	4; 25	2; 9	м. Бібрка, вул. Галицька, 164а Мотель «Під лісом». с. Лани, вул. Весела, 1 (Сабала Нат. Олекс., 063-633-21-82)
2	Спа-	1	150	88 номерів	«Едем Резорт Медікал енд СПА» – ТОВ

	комплекси				«Узлісся»
3	Садиби (гостьові будинки)	1	22	1 котедр, 3 номери	«Скарбова гора»
4	Бази відпочинку	1	-	2 котедржі	«Мостище»
5	Кемпінги	1	3-4	1 будиночок	«Збійник»
6	Хостели (інші заклади для тимчасового перебування)	2	-	-	(м. Бібрка, вул. Ясна, 2, при монастирі оо. редемптористів; с. Шпильчина, при молодіжному центрі)

Поряд з цим нами проаналізовано наявність закладів харчування, які використовуються для розвитку туристичних магнітів та туристичних маршрутів в межах Бібрської ОТГ.

Таблиця 2.4

Аналіз наявних закладів харчування в межах досліджуваної територіальної громади

№з/п	Вид	Загальна кількість	Кількість місць	Пікнік-локації - зазначити адресу, GPS-координати, наявність альтанок, лавок
1	Ресторани	6	140	Ресторан «Гостинний двір» Сімейна ресторація «Узвар» у м. Бібрка, Чотири ресторани готелю «Едем Резорт» у с. Стрілки
2	Кафе	8	125 -150	Кафе «Ретро», «Теодор», «Романтик» у м. Бібрка; кафе-бари «Дует» і «Варенична» у смт Нові Стрілища; кафе-бар «У Сабали» в с. Баківці, кафе-бар і магазин-піцерія «У Софії» в с. Великі Глібовичі, ...
3	Пікнік-локації	>3 (між сс. Стоки і Свірж, г. Камула, г. Камінна тощо)	40-50	Між селами Стоки і Свірж (~ 49.6426° N 24.3877° E) – облаштоване місце, альтанки, г. Камула (~ 49.686° N 24.347° E) – альтанка, г. Камінна (~ 49.698° N 24.359° E) – альтанка.

На території Бібрської громади є потенційні можливості та інфраструктура для розвитку оздоровлення дітей. Так, в табл. 2.5 представлено заклади, які функціонували в 2020-2021 рр.

Таблиця 2.5

Дитячі оздоровчі табори на території Бібрської ОТГ

№ з/п	Назва	Адреса	ПІБ керівника закладу, телефон, ел. пошта	Кількість ліжкомісць
1	Оздоровчий табір «Дружба»	с. Свірж, пн.-зх. околиці села	Гавришкевич Роман Іванович, тел.: 03263-551-67	Близько 100 місць
2	Вишкільний табір «Опришківська бартка»	с. Стоки. хутір Діброва, рекреаційний центр	Яськів Роман Петрович, тел.: 098-511-71-17, zbijnik@gmail.com	50 місць

В останні роки на території Бібрської громади почали активно залучати фермерські господарства для розвитку зеленого (сільського) туризму:

Таблиця 2.6

Суб'єкти господарювання, що беруть участь в розвитку зеленого туризму на території досліджуваної громади

№ з/п	Назва	Адреса	Контактна особа: посада, прізвище, ім'я, телефон, email	Короткий опис
1	Фермерське господарство «Галицька сорока»	81205, Львівська область, Львівський район, с. Вілявче, вул. Галицька, 40-А)	Орест Дейнека, директор ФГ «Галицька сорока», тел.: 097-029-41-77	Виноробня, організована в 2014 році поблизу Свірзького замку, що на Львівщині. Родинне фермерське господарство виготовляє з ягід (малина, горобина) моносортів вина, які мають попит на всій території України. Навколо виноробні росте сад з чайних троянд, пелюстки яких використовуються для приготування конфітур. Ресторани купують його як делікатес. Власники «Галицької сороки» організовують дегустації для туристів.
2	Фермерське господарство «Галицьке джерело»	Гончарів (81250, Львівська область, Львівський район, с. Гончарів)	п. Михайло, 097-765-46-34	Ставки, 2 га водного плеса, розведення райдужної форелі

На території Бібрської громади функціонують і музейні установи, які також слід віднести до закладів туристичного потенціалу Бібреччини.

Таблиця 2.7

Музейні заклади Бібрської ОТГ

№ з/п	Назва	Адреса	Контактна особа: посада, прізвище, ім'я, телефон	Короткий опис
1	Музей-заповідник «П'ятничанська вежа» Львівської національної галереї мистецтв ім. Б. Г. Возницького	с. П'ятничани (82423, Львівська обл., Львівський р-н, с. П'ятничани, вул. Замкова, 40)	Марія Василик, завідувачка сектору «Музей-заповідник «П'ятничанська вежа» ЛНГМ ім. Б. Г. Возницького, тел.: 063-993-50-14	П'ятничанська вежа — оборонна споруда замкового типу. Розташована поблизу села П'ятничани Львівського району Львівської області. Вежа належить до рідкісних пам'яток оборонного будівництва галицької школи. За легендами, П'ятничанська вежа могла бути залишками замку Сенявських чи василянського монастиря.
2	Музей Уляни Кравченко	м. Бібрка (81220, Львівська область, Львівський район, м. Бібрка, вул. Уляни	Галина Гавінська, директор Бібрського ОЗЗСО І-ІІІ ст. ім. Уляни Кравченко, тел.: 096-716-17-45	У Бібрському ОЗЗСО (школі) ім. Уляни Кравченко створено експозицію, присвячену Уляні Кравченко та Іванові Франкові. Тут є світлини, зразки видань другої пол. 19-го ст., копії листів, копія т. зв. «Щоденника самогубця» (мотиви якого мають відгомін у ліричній драмі І. Франка «Зів'яле листя»), інформаційні стенди, що відтворюють життєпис

		Кравченко, 2)		Уляни Кравченко. У закладі є картинна галерея.
--	--	------------------	--	--

Таким чином, представлений аналіз засвідчує, що на території Бібрської територіальної громади розміщення велика кількість історичних, культурних, антропогенних об'єктів, що загалом формують туристичний потенціал як міста, так і громади.

2.3. Моніторинг дієвості механізмів розвитку та організації промоції туристичного потенціалу Бібрської територіальної громади

Важливе місце в розвитку та організації промоції туристичного потенціалу Бібрської територіальної громади відіграють як владні, так і громадські інституції. Так зокрема, на початку 2021 року в архітектурно цікавому, історичному будинку спортивного товариства «Сокіл», що працював там в першій половині 20 століття, були оновлені та відреставровані кілька кімнат. Саме у них запрацював місцевий туристичний та культурний центр. Усіх стейкхолдерів з розвитку туризму, гостей, міжнародних представників ознайомлюватимуть з історією міста Бібрка, навколишніх сіл, створеними маршрутами Бібреччини та Львівського Опілля, а також реалізацією ініціативною групою проєкту розвитку туристичного заходу «Сокіл. Перезавантаження» [31].

Проводячи аналіз діяльності місцевої влади та створеного Офісу гостинності потрібно відзначити ряд туристично привабливих подій, що відбулись в 2021 р. на території Бібрської територіальної громади.

1. Дні Європи в Бібрській громаді. Сто гостей Святого Яна. Дата проведеного заходу: 15-16 травня. Локації: «Сокіл» (м. Бібрка), Бібрський магістрат, локація біля статуї Яна Непомуцького (с. Суходіл), «Скарбова гора» (с. Лопушна), «Клуб рослин» (с.Стрільки), музей-заповідник «П'ятничанська вежа» (с.П'ятничани), Комплекс Edem Resort & SPA (с. Стрільки), гора Камула (с. Романів), ФГ «Галицька Сорока» (с. Вілявче»), Свірзький замок.

Відзначимо, що до активної промоції та організації заходу був залучений Чеський центр у Львові.

2. Духовно-патріотичний квест «Там, де Марія лишила слід» (зі сходженням на Камулу в с. Романів). Захід було проведено в липні-серпні 2021 р. Локації: с. Романів, гора Камула.

3. Автотур/велотур «Дерев'яні скарби Бібреччини». Даний туристичний захід діє на постійній основі за попереднім записом в організаторів. Локації: храми в с. Волощина, Суходіл, Лопушна, Вільховець, Жабокруки (Квітневе), Кологури.

4. Дитяча музична резиденція до 230-річчя Франца Ксавера. Захід було зреалізовано 9 червня 2021 р. Серед учасників культурно-мистецького заходу відмітимо музичні школи Бібрки, Бережан, Рогатина. Локація: смт. Нові Стрілища.

5. Сентиментальна мандрівка «Містичні німецькі колонії: Ернсдорф, Рефельд, Мільбах, Генрихсдорф». Захід проведено спільно з делегацією Ради німців України. Час проведення: вересень 2021 р. Локації: с. Лани, с. Серники, с. П'ятничани, с. Лінія.

6. Відкриття локації «Казкові поля» (квіткові поля лаванди, гортензій, троянд та інших квітів) на території «Клубу рослин» (с. Стрілки). Термін проведення - літній сезон 2021 року.

7. Екскурсії в «Парк скульптур 3020» (с. Стрілки, Комплекс Edem Resort & SPA). Захід проводиться на постійній основі.

8. Відкриття Свірзького замку для екскурсій. Літо-осінь 2021 року.

9. Велопробіги одного дня. Захід здійснюється за попереднім записом, на постійній основі.

Потрібно акцентувати увагу на тому, що в 2021 році активно відбувалась промоція місцевої кулінарної родзинки - рогаликів Урбанського. Захід здійснювався у рамках святкування 810-річчя Бібрки, де організовано ярмарок з презентацією рогаликів Урбанського. Крім цього проводилась майстер-клас із випікання рогалика Урбанського за участю бібрецьких господинь.

Таблиця 2.8

Промоція місцевих страв в контексті розвитку туристичного потенціалу Бібреччини

№ з/п	Назва страви	Короткий опис
1	Рогалики Урбанського (бібрецькі рогалики)	Рогалик Урбанського – кулінарна родзинка Бібреччини з історією. Леон Урбанський – підприємець, власник найбільшого в Бібрецькому повіті млина, ще до Першої світової війни випікав рогалики, які залишилися в пам'яті мешканців як «рогалики Урбанського» і користувалися великим попитом. Саме на рогаликах підприємець заробив свій перший капітал і почав розширювати свою бізнесову діяльність. Леон Урбанський займався рільництвом, мав автобус (маршрут «Бібрка-Львів»), був власником великої електростанції. Завдяки підприємцю на поч. 30-х років частину Бібрки було електрифіковано. На підприємствах Леона Урбанського у 1938 р. працювало понад 100 осіб, більшість із яких були українці. Великий залишок електроенергії змусив Леона Урбанського замислитися над тим, як її використати. Ідея пустити трамвай від залізниці з Великих Глібович до Бібрки не була реалізована: 1939 р. «визволителі» конфіскували все майно «ворогів народу» й вивезли родину до Сибіру.
2	Фірмові бургери з дичини	Відпочинок у чудовій локації поза містом на справжньому ранчо можна урізноманітнити куштуванням локальної страви – бургера з дичини, впольованої на місцевих теренах. Рецепт бургера оригінальний і створений спеціально для ранчо «Скарбова гора». У затишному салуні в ковбойському стилі, з каміном, вам запропонують ще крафтові вина й інші локальні страви.
3	Крафтові малинові вина, конфітюри з пелюсток троянди	Сімейна виноробня Ореста і Юлії Дейнек виробляє вина із різних сортів малини, горобини, лікери («Для друга», «Малин Руж», «Замкове», «Ранкова роса»). Також фермерське господарство пропонує варення із трояндових пелюсток (троянди вирощують у садку поблизу виноробні). Відгук Руслани Євсюгової: «Маленьке фермерське господарство спеціалізується на вині, міцних напоях і трояндовому варенні. Все дуже смачно. Дегустації дуже цікаві, розказують про кожен напій, про історію господарства. На дегустації дуже багато смачнющих закусок, які господарі замовляють у своїх друзів-фермерів! Буде цікаво і влітку, і взимку».
4	Бульбяник (пиріг з тертої бульби з грибною підливою)	Сімейна ресторація «Узвар» - новий ресторанный заклад, який має прекрасну кухню, орієнтовану на різні смаки та вподобання. Картопля (бульба) – дуже популярний продукт на теренах Бібреччини, тому ресторація пропонує локальну родзинку саме на основі цього овоча.

В рамках організаційних заходів щодо промоції місцевих туристичних об'єктів відбулась активна співпраця профільного відділу апарату Бібрської міської ради, громадських місцевих активістів із залученням туристичних та культурних організацій міста Львова. Так в 2021 році була прорейтинговано 10 найкращих туристичних об'єктів Бібреччини.

Таблиця 2.9

Промоція 10 найкращих туристичних локацій досліджуваної територіальної громади в 2021 році [29-42]

№	Назва	Адреса	Короткий опис промоції
1	Свірзький замок	с. Свірж (Львівська обл., Львівський р-н, с. Свірж, вул. Перша)	Будівля замку були закладені ще у 15 столітті. Перші письмові згадки про цей замок виявлені в 1484 році. Початево Свірзький засок планувався і будувався як оборонний заклад, однак згодом часто переплановувався, перебудовувався і дійшов до наших днів як замок оборонно-житлової формації.
2	П'ятничанська вежа	с. П'ятничани 82423, Львівська обл., Львівський р-н, с. П'ятничани	П'ятничанська вежа первинно збудована як споруда оборонного характеру, що також відноситься до замкових споруд. Географічно вежа знаходиться неподалік села П'ятничани Бібрської об'єднаної територіальної громади. П'ятничанська вежа відноситься до комплексу пам'яток оборонного характеру Львівщини..
3	Парк сучасної української	с. Стрілки (81223,	PARK3020 – перший публічний парк сучасної скульптури, що дає можливість скульпторам реалізуватися, а відвідувачам отримати досвід

	скульптури «PARK3020»	Львівська обл., Львівський р-н, с. Стрілки,	взаємодії з мистецтвом. Виставки, культурні обміни й освітні програми створюють простір для натхнення та розвитку нового покоління митців. Тут можна побачити скульптуру різною й переосмислити мистецтво.
4	«Казкові поля»	с. Стрілки (81223, Львівська область,	«Казкові Поля» – це парк, що займає 3 гектари унікальної території для прогулянок та фотосесій, на яких висаджено 26 000 квіткових кущів найцікавіших і наймодніших сортів лаванди, гортензії, троянди, гібіскусів, вейгели, спіреї. Це місце, де гості зможуть погуляти та відпочити, насолодитись красою.
5	Гора Камула	с. Романів (81213, Львівська обл., Львівський р-н, с. Романів)	Камула – найвища вершина Подільської височини і всієї Східно-Європейської рівнини, пам'ятка природи місцевого значення. Розташована в західній частині горбистого пасма Гологори, на південь від села Романова, що у Львівському районі. Висота Камули — 471 м над р. м. Складається з пісковиків, є невисокі мальовничі скелі з гротами.
6	«Галицька сорока» («Життя в малині»)	с. Вілявче 81205, Львівська область, Львівський район, с. Вілявче	Виноробня, організована в 2014 році у селі неподалік м. Бібрка і Свірзького замку. Родинне фермерське господарство виготовляє з ягід (малина, горобина) моносортів вина, які мають попит на всій території України. Навколо виноробні росте сад з чайних троянд, пелюстки яких використовуються для приготування повидла, яке ресторани купують як делікатес. Власники «Галицької сороки» організують дегустації для туристів.
7	Ранчо «Скарбова гора»	с. Лопушна, (81227, Львівський район)	На ранчо «Скарбова гора» можна навчитися їздити верхи, просто покататися на конях територією ранчо чи навколишнім лісом, подихати свіжим повітрям, відпочити від міста та смачно поїсти. У травні та жовтні звідси стартують кількадевні кінні походи околицями з ночівлями в наметах.
8	Дерев'яні церкви Бібреччини (автомобільний маршрут «Дерев'яні скарби Бібреччини»)	с. Суходіл, с. Волощина, с. Вільховець, с. Лопушна, с. Соколівка, с. Кологори	Пам'ятки сакральної дерев'яної архітектури Бібреччини – 10 дерев'яних церков. Храм у с. Волощина визнано пам'яткою архітектури національного значення, церкви у селах Лопушна, Селиська, Квітневе (колишні Жабокруки) та Орішківці – пам'ятками архітектури місцевого значення.
9	Історичний центр м. Бібрки	м. Бібрка	Костел Св. Миколая – пам'ятка архітектури національного значення та ще близько 40 будівель – пам'яток архітектури місцевого значення, серед яких 27 житлових будинків, церква, плебанія костелу, дві каплиці, пошта, аптека, комплекс споруд лікарні, адміністративний будинок, школа, друкарня, садиба і будівля товариства «Сокіл».
10	Культурно-інформаційний центр «Сокіл»	пл. Стрілецька, 1, м. Бібрка	Пам'ятка архітектури початку 20-го століття, будівля товариства «Сокіл». Нині в «Соколі» є «Кімната бургомістра», де відтворено інтер'єр початку 20-го ст, функціонує лекторій, у якому проводять різнопланові заходи. Діє Офіс гостинності, де є туристичні буклети, сувенірна продукція. Тут проведуть екскурсію будинком, нададуть консультації щодо мандрів Бібреччиною та локацій, які варто відвідати.

Промоційні заходи, що відбувались в контексті реалізації туристичного потенціалу Бібрської територіальної громади відбувались при найбільшому сприянні та використанні інформаційних ресурсів міської ради, зокрема газет «Бібрські вісті», офіційного сайту Бібрської міської ради <http://www.bibrka-rada.gov.ua/>, офіційних сторінок в соціальних мережах.

Промоція туристичного потенціалу територіальної громади була б недостатньою без розробки та розповсюдження сувенірної продукції.

Таблиця 2.10

Промоція сувенірної продукції досліджуваної територіальної громади в 2021 році

№ з/	Назва сувенірної продукції	Де придбати (адреса, контакти, email)	Сайт, де можна подивитися перелік сувенірної продукції та
------	----------------------------	---------------------------------------	---

п			ціни
1	Футболка «Вітання з Бібрки»	м. Бібрка, пл. Стрілецька, 1, КІЦ «Сокіл» Контакт: Тарас Гринчишин, тел.:067-570-00-33	Особисті сторінки соцмереж
2	Керамічна тарілка «Бібрка – 810»	Контакт: Володимир Сокирко, тел.: 096-390-21-43	Особисті сторінки соцмереж
3	Крафтове вино з ягід малини і горобини, варення з пелюсток троянди від ФГ «Галицька сорока»	81205, Львівська область, Львівський район, с. Вілявче, вул. Галицька, 40-А. Контакт: 096-516-06-06. Орест Дейнека, тел.: 097-029-41-77	Докладніше тут: https://farm2you.com.ua/shop/ https://farm2you.com.ua/
4	Подарункові пучки лаванди, лавандова олія	«Клуб рослин» (локація «Казкові поля»; 81223, Львівська область, Львівський район, с. Стрілки, вул. Галицька, 169) Назарій Зінько, тел.: 050-353-4333. kazkovipolya@gmail.com	Докладніше тут: https://plantsclub.ua/kazkovi-polya https://plantsclub.ua/?gclid=Cj0KCQIAhMOMBhDhARIsAPVml-HNMF3q2XN202gW-m1IiLIMJGQ0oM3v6ovTVAYvPMEFygG-YOs0h0caAjOcEALw_wcB

Туристи, що відвідували мистецько-туристичні локації в межах Бібрської територіальної громади могли також, крім сувенірів, на згадку отримати чи придбати вироби в рамках майстер-класів.

Таблиця 2.11

Майстер-класи як промоційні заходи в 2021 році [29-42]

№ з/п	Назва	Адреса	Короткий опис
1	Плетіння вінка з барвінку для нареченої	с. Романів	У с. Романів збереглися давні традиції плетіння весільного вінка. Зокрема, саме весілля розпочинається з урочистого зрізання барвінку, який відбувається в перший день до одруження. Далі наречена разом з музикантами, подружками, направлялись до лісу. Тут зрізали барвінок обов'язково вранці, до полудня. Наречений з друзями по барвінок не ходили. Перед виходом з батьківської оселі наречена просила батьківського благословення.
2	Випікання хліба у п'єцу	с. Романів	Хліб печеться у «п'єцу». Для випікання хліба господиня використовує суміш житнього і пшеничного борошна, оскільки вироби з чистого житнього дуже важкі й погано підіймаються.
3	Рогалик Урбанського	м. Бібрка	Леон Урбанський – бібрський підприємець, новатор, винахідник. Залишив пан Урбанський по собі у Бібріці добру пам'ять і призабутий смак рум'яних «рогаликів Урбанського». Цей смаколик випікали у його пекарні і був він настільки популярний, що отримав авторську назву.
4	Ковальство	с. Стоки. хутір Діброва, рекреаційний центр «Збійник»	Майстер-клас проводить коваль Ростислав Вінтонів, учасник і призер багатьох українських і міжнародних фестивалів ковальства, співорганізатор «Свята ковалів» у м. Івано-Франківськ.
5	Гончарство	с. Стоки. хутір Діброва, рекреаційний центр «Збійник»	Майстер-клас проводить Тетяна Рупа, студентка 5-го курсу Львівської національної академії мистецтв. Серед можливого: ліпка з глини, гіпсове панно, гончарний круг (за попередньої домовленості).

2021 рік став визначальним для промоції локацій з активного відпочинку та рекреації (риболовля, кінні осередки, прокат квадроциклів, велосипедів):

Промоційні заходи з активного відпочинку в Бібрській громаді в 2021 році

№	Назва	Вид активностей	Адреса	Послуги, які доступні для туристів
1	Польоти на повітряній кулі	Панорамний огляд краєвидів Бібреччини	Львівська область, Львівський район, с. Свірж	Політ на кулі, огляд краєвидів https://www.lvivair.com/ (067) 679-1118
2	Кінні прогулянки та походи	Кінні прогулянки, кількадевні кінні походи	81227, Львівська область, Львівський район, с. Лопушна, ранчо «Скарбова гора»	Кінні прогулянки околицями ранчо (оплата погодинно). Кількадевні кінні походи (травень, жовтень, включено нічліг та харчування) відбуваються у наймальовничіших місцевостях Львівського Опілля. Докладніше: https://www.facebook.com/skarbovagora
3	Навчально-реабілітаційний кінний центр	Кінні прогулянки, тренінги	с. Суходіл, Мисливське господарство «Зубр» (у долині за селом)	Комфортабельний двоповерховий комплекс розрахований на компанію до 12 людей. http://akurat.com.ua/Zubr-ua
4	Едем гольф клуб Львів	Гра у гольф	с. Стрілки (81223, Львівська обл., Львівський р-н,	Школа гольфу, корпоративні заняття, дитяча школа гольфу тощо. Докладніше: https://edemresort.com/golf-klub/
5	Активний відпочинок	Різні види спорту та фізичної активності на суші та на воді	с. Стрілки (81223, Львівська обл., Львівський р-н,	Мініфутбол, йога, фітнес, кенезіс, скандинавська ходьба, аквааеробіка, мотузковий парк, веломобілі, квадроцикли, водні велосипеди, SUP-серфінг тощо. Докладніше: https://edemresort.com/sport//

Таким чином, проведений аналіз засвідчив, що 2021 рік став проривним в контексті здійснення промоції туристичного потенціалу Бібрської територіальної громади.

Висновки до II розділу

В результаті проведеного аналізу статистичних та звітних матеріалів щодо розвитку туристичного потенціалу Львівщини та досліджуваної територіальної громади, маємо можливість зробити наступні узагальнення.

1. Майже 60 ОТГ Львівщини визнані такими, що мають особливу історико-культурну, архітектурну цінність та відповідно внесені до Списку історичних населених місць України. Серед таких територіальних громад чільне місце посідає Бібрська територіальна громада.

2. Особливість туристичного потенціалу Львівщини полягає також у вигідному геополітичному та транзитному розташуванні області. Будучи прикордонною з Європейським Союзом, Львівська область має можливість

розвивати ті види міжнародного туризму, які апріорі є неможливими для інших регіонів України.

3. Присутність на території досліджуваної області значних туристичних ресурсів дозволила сформувати якісну туристичну інфраструктуру, що характеризує туристичний потенціал Львівщини. Сюди слід віднести заклади готельного господарства, санаторно-курортні та оздоровчі заклади, підприємства сери послуг та харчування, різні види транспорту, інженерні мережі, спортивні заклади, культурна мережа, духовні центри. Туристична інфраструктура дозволяє забезпечити прийом, обслуговування та перевезення туристів та туристичних груп.

4. Безпосередній функціонал щодо організаційного забезпечення формування, розвитку та промоції туристичного потенціалу Бібрської громади покладено на відповідний відділ культури, туризму, сім'ї, молоді, спорту та соціальної політики. Таким чином, профільного структурного підрозділу в апараті Бібрської територіальної громади, який би виключно займався розвитком туризму, що звичайно не зовсім позитивно відображається на розвитку туристичних магнітів та продуктів в громаді.

5. Важливе місце в розвитку та організації промоції туристичного потенціалу Бібрської територіальної громади відіграють як владні, так і громадські інституції. Так зокрема, на початку 2021 року в історичному приміщенні колишнього спортивного товариства «Сокіл» відреставрували дві кімнати. У них запрацював туристичний та культурний центр. Гостей знайомлять з історією міста і маршрутами Львівського Опілля, також напрацьованого ініціативною групою проекту «Сокіл. Перезавантаження».

6. В рамках організаційних заходів щодо промоції місцевих туристичних об'єктів відбулась активна співпраця профільного відділу апарату Бібрської міської ради, громадських місцевих активістів із залученням туристичних та культурних організацій міста Львова. Так в 2021 році була прорейтинговано 10 найкращих туристичних об'єктів Бібреччини.

РОЗДІЛ III
НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В
СФЕРІ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ГРОМАДИ ТА
ОРГАНІЗАЦІЇ ЙОГО ПРОМОЦІЇ

3.1. Впровадження підходів стратегічного управління до розвитку туристичного потенціалу громади

Для багатьох старовинних міст України і, зокрема, для міст Львівщини, яким є в тому числі Бібрка, реалізація туристичного потенціалу громади є

одним з найбільш реальних джерел соціально-економічного та духовного зростання. Саме розвиток туризму є комплексним явищем, що дозволяє розвинути суміжні з ним соціально-економічні сфери територіального розвитку. По-перше, розвиток туризму забезпечує збереження культурних, історичних цінностей, по-друге, створювати умови для покращення ринку праці території, формуючи нові робочі місця в сфері туризму, по-третє, активує місцеве виробництво усіляких промислів, сувенірної продукції, по-четверте, розвиток туристичного потенціалу дозволяє акумулювати податкові надходження в місцеві бюджети.

Означені переваги розвитку туристичного потенціалу Бібреччини формують мотиваційний базис як для територіальної громади, так і для представницьких органів влади і громадських інституцій розвивати туристичні ресурси громади. Важливим інструментом розвитку туристичних центрів є реалізація стратегічного управління та зокрема розроблення стратегічних планів.

Поряд цим, слід наголосити, що джерелами підвищеної складності стратегічного управління є високий ступінь нестабільності і турбулентність зовнішнього середовища, зростання міжрегіональної конкуренції, нестача бюджетних ресурсів тощо. В таких умовах концентрування зусиль місцевої влади на формуванні програм розвитку туризму, створення паспортів розвитку туризму за допомогою прийомів і методів оперативного управління, і відповідно, короткострокового планування є недостатньою.

Як свідчить світовий досвід [48], у часи перманентних змін для забезпечення не лише виживання громади, але і посилення її конкурентних позицій на туристичному ринку необхідно, щоб місцева влада розробляла стратегічні плани соціально-економічного розвитку, що є одним з найбільш передових методів муніципального управління. Саме стратегічне управління та планування дозволяє створювати умови для перспективного розвитку, допомагає приймати поточні рішення з орієнтацією на довгострокові цілі; є найбільш адекватним та ефективним інструментом, який здатний консолідувати усіх локальних стейкхолдерів для вирішення існуючих проблем

туристичного ринку; створює єдиний вектор зусиль усіх активних сил територіальної громади.

В контексті стратегічного управління та планування важливим є застосування наукового підґрунтя таких процесів. Так, відповідно до засад стратегічного управління та територіальної структури туристичного ринку, яку пропонує О.О. Любіцева, «туристичні центри - це міські поселення середньої та великої чисельності (до 100 тис. чол.), що характеризуються наявністю стійкого масового споживчого ринку з структурно диференційованим попитом та нестійким нестандартним ринком, який формується під впливом пропозиції» [46, с.51].

Поділяємо загалом позицію деяких вітчизняних науковців [48], що в парадигмі стратегічного планування розвитку туристичних центрів можна виділити наступні підходи до розроблення стратегічних планів розвитку туристичних центрів, до яких варто віднести і Бібрську територіальну громаду.

1. Сутністю першого підходу стратегічного розвитку туризму є те, що дана сфера не розвивається окремо взято, а в комплексі з іншими галузями та сферами територіальної системи розвитку. Це доволі поширений європейський підхід розвитку муніципалітетів та туристичної компоненти. Це пояснюється тим, що туристичні об'єкти та суб'єкти, що задіяні в розвитку туристичних ресурсів знаходяться в загальній соціально-економічній та культурній системі адміністративно-територіальної одиниці. Крім цього, розвиток туризму на окремій території повинен базуватись на індикаторах інвестиційної привабливості такої території та з метою створення конкурентоспроможного туристичного продукту мають бути задіяні стейхолдери з багатьох сфер територіальної господарської системи. Поряд з цим, ефективність реалізації туристичного потенціалу викликає необхідність розвитку усіх інфраструктурних об'єктів та мереж, це і мережі доріг, під'їздів та виїздів біля туристичних магнітів тощо.

2. Другий варіант базується на підході, що орієнтований на самостійному розвитку туристичної сфери, через формування окремих туристичних паспортів та програм (проектів) розвитку туристичного потенціалу території. Даний підхід є також цікавим, адже дозволяє концентрувати всю увагу стейкхолдерів (місцевих органів влади, туристичні та експедиційні організації, пересічних туристів) на формування цілісного документу – Стратегії розвитку туризму окремої території.
3. Третій варіант розвитку туристичного потенціалу території носить характер міжрегіональної та міжтериторіальної співпраці. Адже доволі часто наявними є туристичні ресурси, які знаходяться в межах кількох адміністративно-територіальних одиниць, а тому ефективність розвитку туристичного потенціалу таких дестинацій можливий при взаємній участі органів місцевої влади цих територій. При цьому, розвиток туристичних дестинацій може носити міжнародний характер. Наприклад, природний парк «Розточчя», 75 відсотків якого знаходиться на території Польщі, решта – на території України, в Жовківському, Сокальському районах Львівщини.
4. Кластерний підхід розвитку туристичних дестинацій. Доволі часто ефективність розвитку туристичного потенціалу залежить від вдалого кластерного поділу територій з ознаками цікавих туристичних принад.

Для прикладу, деякі малі історичні міста Західної України мають значний потенціал для розвитку туризму, а саме наявні замки, фортеці, оборонні споруди тощо, але обмежені в ресурсах для розвитку (очевидно, що Бібрська громада сюди відноситься). Ми вважаємо, що виділення кластеру «Малі міста-замки Західної України» та виділення під це бюджетного фінансування та програми розвитку таких муніципалітетів цілком відповідають засадам європейської практики розвитку туристичних магнітів, де також є історичні замки, фортеці та ін. Українська влада могла б взяти на озброєння досвід Польщі, Чехії та Угорщини щодо розвитку таких туристичних дестинацій.

Вважаємо, що крім такого потенційного кластеру, можна було би сформуванати також інший «Західноукраїнські муніципалітети Магдебурзького права». На теренах Західної України є велика кількість малих міст та містечок, які історично отримали так зване «Магдебурзьке право» як визнання муніципалітетного розвитку території та надання привілеїв та податкових пільг щодо майбутнього розвитку. Такий кластер був би зорієнтований на невеликі містечка Львівської, Тернопільської, Івано-Франківської, Чернівецької областей. До міст, що історично отримали Магдебурзьке право відноситься і Бібрка.

При здійсненні стратегічного управління та планування розвитку туристичного потенціалу територій варто враховувати і новітні фактори, які можуть надзвичайно сильно впливати на доволі вразливий туристичний ринок. До таких факторів, без сумніву належить глобальна пандемія Ковід-19.

Конкретизуючи використання підходів стратегічного управління до розвитку туристичного потенціалу Львівської області зазначимо, що на сьогодні розроблено план дій щодо розвитку туристичної галузі на найближчі три роки з урахуванням ситуації із пандемією Ковід-19. Зокрема, заплановано створити єдину туристичну інформаційну платформу – сайт, залучити до промоції місцевих туристичних магнітів.

Поряд з регіональними аспектами стратегічного управління та планування розвитку туристичного потенціалу, розробляються і плани локального характеру. Для прикладу розглянемо його на прикладі Бібрської ОТГ.

Таблиця 3.1

Стратегічні орієнтири розвитку туристичного потенціалу у Бібрській територіальній громаді

№	Загальне завдання	Конкретні завдання	Відповідальні особи	Термін виконання
1.	Покращення під'їзних доріг до туристичних об'єктів/локацій	Підготувати відтинки доріг, що потребують ремонту; Скерувати лист до Департаменту дорожнього господарства ЛОДА та Служби автомобільних доріг у Львівській обл. щодо можливості передбачити кошти на ремонт доріг	Бібрська ТГ Управління туризму та курортів ЛОДА	До кінця березня 2022 року
2.	Створення нових сервісних зон/санітарних зупинок	Підготувати пропозиції за місцем їх розташування	Бібрська ТГ	30.04.2022

3.	Запропонувати локації для потенційних інвесторів для розбудови доступних закладів тимчасового розміщення у Бібрській громаді	Сформувати інвестиційний паспорт Бібрської громади зазначивши перелік об'єктів та земельних ділянок, що потенційно можуть бути використані під створення/будівництво закладів тимчасового розміщення та закладів громадського харчування; Скерувати такі пропозиції до департаменту економічної політики ЛОДА з метою пошуку потенційних інвесторів.	Бібрська ТГ	30.04.2022
4.	Запропонувати локації для зупинок великогабаритних туристичних транспортних засобів у Бібрській громаді	Провести аналіз можливих зупинок для туристичних транспортних засобів; Узагальнити інформацію із чітким місцем знаходження таких локацій; Поширити інформацію серед ТО.	Бібрська ОТГ, управління туризму та курортів ЛОДА	30.04.2022
5.	Встановлення дорожніх туристичних знаків до туристичних об'єктів	Визначити місця встановлення знаків; Розробити макет, виготовлення та встановлення дорожніх знаків.	Бібрська ТГ Департамент дорожнього господарства ЛОДА, управління туризму та курортів ЛОДА	30.04.2022 30.05.2022
6.	Обмежити рух великогабаритного транспортну по дорозі Жирівка – Бібрка і Давидів – Бібрка через Лопушну (відбувається руйнування покриття дороги)	Спільно із департаментом дорожнього господарства Департаменту дорожнього господарства ЛОДА та поліцією розробити обмежувальні заходи	ЛОДА	30.04.2022
7.	Здійснити заходи доступності Свірзького замку для туристів	Графіки та умови відвідуваності груповими та індивідуальними туристами. Висвітлення інформації публічно. Облаштування на території Свірзького замку зони гостинності (фокус на місцевих підприємців). Напрацювати спільно із департаментом архітектури та містобудування ЛОДА пропозиції із баченням зони гостинності та скерувати напрацьовані пропозиції до Співки архітекторів	Бібрська ТГ управління туризму та курортів ЛОДА департамент архітектури та містобудування ЛОДА	30.04.2022

Таким чином, організація процесу стратегічного управління та планування розвитку туристичних центрів в Львівській області загалом та Бібрській територіальній громаді зокрема, базується на теоретичних положення сучасного менеджменту, а отже результати стратегічного управління та планування можуть бути повною мірою реалізувати туристичний потенціал територіальних громад.

3.2. Застосування технологій маркетингу та брендингу території в управлінні розвитком туристичного потенціалу громади

В умовах сьогодення, коли на перший план виходять жорстка конкуренція між суб'єктами господарювання та регіонами (територіями) за туристичні потоки, особливо важливими є впровадження новітніх технологій та інструментарію. До таких відносять маркетинг та брендинг територій.

Маркетинг територій (дестинацій) є однією з можливих відповідей локальних туристичних територій на виклики глобалізації, умовне «стирання» кордонів між країнами і формування єдиного міжнародного туристичного простору. З одного боку, позначені процеси пропонують нові можливості для дестинацій - доступ на нові ринки, нові технології для регіонального та локального зростання, можливості контакту з необмеженою кількістю потенційних споживачів; але з іншого боку, це формування нової системи ризиків - зростання рівня конкуренції, розширення спектру «споживчого досвіду», насичення ринку «концептуальною пропозицією» тощо [50].

Таким чином, в сучасних умовах вітчизняні туристичні дестинації повинні інтегруватися вже не в національну, а фактично у світову туристичну систему. У цих умовах дестинації перестають бути суто «географічно відокремленою локальною територією», вони потребують позиціонування та просування на всіх рівнях як господарська система з певним набором туристичних потенціалів, унікальних туристичних пропозицій та сформованої автентичності існування місцевого населення. Усвідомлення дестинації як об'єкта ринкових відносин приводить до необхідності застосування маркетингових інструментів в управлінні, тобто просування дестинації як уніфікованого туристичного продукту у внутрішньому і зовнішньому середовищах та підтримання позитивної репутації.

Досвід формування та реалізації маркетингових стратегій територій у регіонах України супроводжується такими проблемами, які актуальними є і для Бібрської територіальної громади.

1. Відсутність або номінальна наявність органу, який здійснює планування та реалізацію маркетингової стратегії території. Для прикладу, в Бібрській ОТГ профільний відділ з розвитку туризму паралельно виконує

велику кількість функціональних завдань, а планування і маркетинг туризму здійснюється фактично за залишковим принципом.

2. Відсутність послідовності та взаємозв'язку (відповідність конкретних, приватних цілей загальним стратегічним цілям розвитку території). Роблячи проєкцію на досліджувану територію, варто зазначити, що послідовність дій щодо розвитку Бібрської туристичної дестинації слабо корелюються із плануванням міського бюджету, виконанням деяких бюджетних програм.

3. Маркетингова стратегія території здебільшого залишається формальним документом. На жаль, формальність стратегічних документів з розвитку туризму призводять до їх фактичної відсутності в багатьох ОТГ. Так, в Бібрській ОТГ станом на момент дослідження відсутні і туристичний паспорт Бібрської дестинації і Програма розвитку туризму.

На нашу думку, для формування позитивного туристичного іміджу в Бібрській територіальній громаді необхідне використання спеціальних методів, головним з яких є брендинг.

Сучасна вітчизняна економічна наука дотримується тієї точки зору, що бренд, на відміну від торгової марки, є поняттям неофіційними, яке використовують виробники товарів і послуг для стимулювання попиту, впливу на переваги споживачів. Бренд є інструментом маркетингу, за допомогою якого реалізується сучасна філософія орієнтації виробничої діяльності на споживача. У цій книзі ми будемо дотримуватися саме цього розуміння бренду.

Створення бренду є важливим інструментом просування товарів, послуг або комплексного продукту. Логотипи, що займають центральне місце в бренді і допомагають ідентифікувати товар або послугу за фірмою-виробником, існують давно.

Розглянемо перспективні заходи маркетингу та брендингу на прикладі Бібрської дестинації.

Таблиця 3.2

Заходи брендингу та маркетингу в рамках розвитку туристичного потенціалу Бібрської ТГ

Розвиток брендингу та маркетингу Бібрської ТГ				
1	Створити календар туристично-привабливих,	Сформувати перелік таких	Бібрська ТГ	30.04.2022

	культурно-мистецьких, спортивних та пригодницьких подій, що проходять на території Бібрської громади та забезпечити максимальне охоплення інформацією органів влади і туристичний бізнес (ТО,ТА, гідів та екскурсоводів). Забезпечити вчасне та якісне інформування населення, органів місцевого самоврядування, органів влади та громадських об'єднань про такі події	заходів; Інформацію розміщувати на місцевих інформаційних порталах, скерувати в управління туризму та курортів ЛОДА.		
2	Забезпечити промоцію «Рогалика Урбанського». Створення можливостей для організації майстер-класів із виготовлення рогаликів, забезпечити інформування представників туристичного бізнесу (ТО,ТА, гідів та екскурсоводів)	Організація заходу присвяченого Рогалику Урбанського	Бібрська ОТГ Управління туризму та курортів	Впродовж року
3	Узагальнити та поширити інформацію про надавачів послуг для туристів у Бібрській громаді	Узагальнити та поширити на сайті Бібрської міської ради інформацію про заклади тимчасового розміщення, заклади громадського харчування, доступні на території Бібрської громади	Бібрська ОТГ	30.04.2022
4	Налагодити якісну комунікацію із місцевими ЗМІ та забезпечити вчасне інформування про заплановані туристичні події та висвітлення інформації про привабливі зміни у галузі туризму. Створити сторінки у соціальних мережах про Бібреччину туристичну	Визначити перелік ЗМІ. Створити спеціалізовані сторінки у соцмережах.	Бібрська ОТГ	30.04.2022
5	Розробка брендбуку Бібрської громади, сувенірної продукції, поліграфії із нанесеними потенційними туристичними об'єктами на картосхемі	Пошук грантів та можливих організацій партнерів	Бібрська ОТГ	Впродовж року

Вважаємо, що в майбутньому створення туристичного бренду Бібрської ОТГ - це одна з меж ідентичності Бібрської дестинації. При цьому, усім місцевим стейкхолдерам розвитку туристичного потенціалу Бібреччини важливо зрозуміти: бренд - це не дизайн, бренд - це сенс, стратегія і послідовні дії. Туристичне позиціонування має давати туристам вагому причину приїхати саме до Бібрської ОТГ.

Висновки до III розділу

До стратегічних орієнтирів розвитку туристичного потенціалу у Бібрській територіальній громаді віднесемо наступні:

- покращення під'їзних доріг до туристичних об'єктів/локацій;
- створення нових сервісних зон/санітарних зупинок;
- пропозиції локацій для потенційних інвесторів щодо розбудови доступних закладів тимчасового розміщення у Бібрській громаді;

- формування локацій для зупинок велико-габаритних туристичних транспортних засобів у громаді;
- встановлення дорожніх туристичних знаків до туристичних об'єктів;
- обмеження руху великогабаритного транспорту по дорозі Жирівка – Бібрка і Давидів – Бібрка через Лопушну (відбувається руйнування покриття дороги);
- здійснити заходи доступності Свірзького замку для туристів.

До переліку заходів щодо маркетингу і брендингу туристичного потенціалу Бібрської територіальної громади слід віднести:

- забезпечити промоцію «Рогалика Урбанського» через створення можливостей для організації майстер-класів із виготовлення рогаликів, забезпечити інформування представників туристичного бізнесу (туристичних фірм, гідів та екскурсоводів);
- узагальнити та поширити інформацію про надавачів послуг для туристів у Бібрській дестинації, при цьому максимально активно задіяти інформаційні ресурси Бібрської ОТГ;
- налагодити якісну комунікацію із місцевими та регіональними засобами масової інформації та забезпечити вчасне інформування про заплановані туристичні події та висвітлення інформації про привабливі зміни у галузі туризму;
- створити сторінки у соціальних мережах про Бібречину туристичну та максимально активно їх просувати серед туристичних стейкхолдерів;
- розробка брендбуку Бібрської територіальної громади, сувенірної продукції, поліграфії із нанесеними потенційними туристичними об'єктами тощо.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження проблематики розвитку туристичного потенціалу територіальної громади, маємо можливість зробити наступні узагальнення.

1. Важливим фактором реалізації повноважень територіальних громад в рамках механізму державного управління туристичною сферою є підвищення їх ефективності та відповідальності за цю сферу на території громади. Тому надзвичайно важливим є поетапна передача функцій та повноважень щодо розвитку туристичного потенціалу із метою уникнення провалів управлінських рішень на рівні ОТГ та недопущення зростання міжтериторіальних диспропорцій у соціально-економічному та культурному розвитку.

2. Перевагою туристичного потенціалу Львівщини є вигідне геополітичне та транзитне розташуванні області. Будучи прикордонною з Європейським Союзом, Львівська область має можливість розвивати ті види міжнародного туризму, які апіорі є неможливими для інших регіонів України. Присутність на території Львівської області значних туристичних ресурсів дозволила сформувати якісну туристичну інфраструктуру, що характеризує туристичний потенціал львівської дестинації. Сюди слід віднести заклади готельного господарства, санаторно-курортні та оздоровчі заклади, підприємства сери послуг та харчування, різні види транспорту, інженерні мережі, спортивні заклади, культурна мережа, духовні центри. Туристична інфраструктура дозволяє забезпечити прийом, обслуговування та перевезення туристів та туристичних груп.

3. Важливе місце в розвитку та організації промоції туристичного потенціалу Бібрської територіальної громади відіграють як владні, так і громадські інституції. Так зокрема, на початку 2021 року в історичному приміщенні колишнього спортивного товариства «Сокіл» відреставрували дві кімнати. У них запрацював туристичний та культурний центр. Гостей знайомлять з історією міста і маршрутами Львівського Опілля, також напрацьованого ініціативною групою проекту «Сокіл. Перезавантаження». В рамках організаційних заходів щодо промоції місцевих туристичних об'єктів

відбулась активна співпраця профільного відділу апарату Бібрської міської ради, громадських місцевих активістів із залученням туристичних та культурних організацій міста Львова. Так в 2021 році була прорейтинговано 10 найкращих туристичних об'єктів Бібреччини.

4. Разом із такими позитивними характеристиками розвитку туристичного потенціалу Львівської області загалом та Бібрської дестинації зокрема потрібно відзначати і ряд проблемних аспектів такого розвитку:

- фінансові втрати туристичного та рекреаційного потенціалу через глобальну пандемію COVID – 19 та карантинні обмеження, які застосовував український уряд в період 2020-2021 років;
- негативна динаміка розвитку туристичної та курортної інфраструктури, що знайшла відображення подекуди у відсутності впорядкованих (облаштованих) туристичних маршрутів;
- невелика кількість ознакованих і впроваджених шляхів активного туризму (пішохідних, велосипедних, водних тощо) та недостатня їх промоція;
- відсутність безпечної інфраструктури для велотуризму (велодоріжок, пунктів відпочинку);
- практична відсутність бюджетного фінансування і незадовільний стан пам'яток історико-архітектурної спадщини, доріг та під'їздів до об'єктів туристичної та курортної сфери;
- неефективне використання транспортних можливостей для перевезення туристичних потоків, відсутність належних санітарно-відпочинкових зон;
- низький рівень промоції на рівні туристичних об'єктів територіальних громад, що в свою чергу знайшло відображення в непоінформованості про туристичні, рекреаційні та курортні пропозиції та продукти;

- відсутність новітніх, адаптованих допандемічного і післяпандемічного періоду, туристично-рекреаційних продуктів і пропозицій туристичних дестинацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про туризм: Закон України від 18.11.2003 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1282-15>.
2. Механізм державного управління туристичною галуззю на регіональному рівні: теоретико-прикладний аспект. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. 228 с.
3. Конституція України : від 28 червня 1996 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=3&nreg=254%EА%2F96-%E2%F0>.
4. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=280%2F97-%E2%F0>.
5. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=586-14>.
6. Хлопяк С. В., Кравцов С. С., Білик В. В. Підвищення інвестиційної привабливості туристичного потенціалу регіону засобами спеціалізованого туризму. *Економіка та держава*. № 9. 2021. С. 100-106.
7. Борушак М. Проблеми формування стратегії розвитку туристичних регіонів: монографія. Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2006. 288 с.
8. Драпушко Р.Г. Туристичний потенціал України: стан, проблеми та перспективи розвитку: монографія. К.: Інститут законодавчих передбачень і правової експертизи, 2007. 152 с.
9. Черчик Л.М., Коленда Н.В. Стратегічний потенціал рекреаційної системи регіону: теорія, методологія, оцінка: монографія. Луцьк: ЛНТУ, 2008. 235 с.
10. Стратегія розвитку Львівської області. Економіка. Суспільство. Середовище. Моніторинг за 2007 рік. Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2008. Вип. 6. 326 с.

11. Програма розвитку туризму та рекреації у Львівській області на 2011-2013 роки : Рішення Львівської облради від 24.05.2011. URL: http://www.oblrada.lviv.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=78&Itemid=48.
12. Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму : теорія, методологія, реалії бізнесу : монографія. К.: Київськ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. 463 с.
13. Статистичний збірник „Туристична діяльність та колективні засоби розміщування у Львівській області”. Львів: Головне управління статистики у Львівській області, 2018. 87 с.
14. Батьковець Г.А., Ланда О.О. Розвиток туристичної інфраструктури Львівщини. Торгівля, комерція, підприємництво. 2013. №15. С.108-110.
15. Гарбера О.Є. Основні теоретичні та практичні аспекти інноваційної діяльності в туристичному господарстві України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. №23. С.29-31.
16. Програма розвитку туризму та курортів у Львівській області на 2021 – 2025 роки. URL: https://loda.gov.ua/upload/users_files/32/upload/Programa%20rozvYtku%20turYzmu%20u%20L_vivs_kiy%20oblasti%20na%202021-2025%20rokY.pdf
17. Запотоцький С., Горин І. Сучасні тенденції розвитку лікувально-оздоровчого туризму у Львівській області. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. №3. 2018. С.70-78.
18. Баєва О. В. Тенденції розвитку санаторно-курортного бізнесу в Україні. *Проблеми модернізації України. Науковий часопис*. 2015. Вип. 1. С. 52-55.
19. Бейдик О. О. Методологія та методика аналізу рекреаційно-туристських ресурсів України : дис.....д-ра геогр. наук: 11.00.02 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2004.

- 20.Заваріка Г. М. Курортна справа : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2015. 264 с.
- 21.Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). К. : Альтпрес, 2002. 436 с.
- 22.Головне управління статистики у Львівській області. URL: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/>
- 23.Hotels24.ua. URL: <https://hotels24.ua>.
- 24.Машіка Г. В., Горюнова К. А. Правові та економічні аспекти туристичної галузі України під час пандемії Ковід-19. *Інвестиції: практика та досвід*. № 3. 2021. С.5-12.
- 25.Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
- 26.Пандемія COVID-19 та її наслідки у сфері туризму в Україні (2020). URL: <http://www.ntoukraine.org/assets/files/EBRD-COVID19-Report-UKR.pdf>
- 27.Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо державної підтримки сфери культури, креативних індустрій, туризму, малого та середнього бізнесу у зв'язку з дією обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 22.04.2020 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/info/II01905A.html
- 28.Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: Розпорядження КМУ від 16.03.2017 р. № 168-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p>
- 29.Бібрська міська громада. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%96%D0%B1%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D0%B0#cite_note-1

- 30.Офіційний сайт Бібрської міської ради. URL: <http://www.bibrka-rada.gov.ua/pro-misto/bibrka-pohlyad-u-mynule-z-nadiyeyu-na-maybutnye.html>
- 31.На Львівщині відкрили ще один туристичний центр. URL: <https://zaxid.net/news/>
- 32.Навчально-реабілітаційний кінний центр на території Бібрської ОТГ. URL: <http://akurat.com.ua/Zubr-ua>
- 33.Польоти на повітряній кулі. URL: <https://www.lvivair.com/>
- 34.Школа гольфу, корпоративні заняття, дитяча школа гольфу. URL: <https://edemresort.com/golf-klub/>
- 35.Офіс гостинності в будівлі «Сокола» у м.Бібрка. URL: <https://goo.gl/maps/ZjnPfaix1eYf5BXy5>.
- 36.Казкові поля. URL: <https://goo.gl/maps/SWYWMfRQD8u4zrHs8>
- 37.PARK 3020. URL: <https://g.page/park3020?share>
- 38.Культурно-мистецький центр Замок Свірж. URL: <https://goo.gl/maps/vaRdRZYRLWNa65bP8>
- 39.Ранчо «Скарбова гора». URL: <https://goo.gl/maps/BhC3uvD7vEPLGPSy7>
- 40.Фермерське господарство «Галицька Сорока». URL: <https://goo.gl/maps/zp6aiEZkRrBcRj3K8>
- 41.Музей-заповідник «П'ятничанська вежа». URL: <https://www.google.com.ua/.../@49.5624661,24.3020704,20...>
- 42.Оборонний костел у Соколівці. URL: <https://www.google.com/maps/@49.571749,24.284302,17z>
- 43.[Туризм Львівщини отримав план розвитку в умовах кризи до 2023 року.](https://www.ukrinform.ua) URL: <https://www.ukrinform.ua>
- 44.Нові туристичні магніти та діджитал-інструменти – туризм на Львівщині у 2021 році. URL: <https://skole-rda.gov.ua/news/1610619269/>
- 45.Бойко-Бойчук О. В. Стратегії розвитку міст України: Практичний посібник. К. : Універ. вид.-во "Пульсари", 2002.156 с.

- 46.Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) - 2-е вид., перероб. та доп. К.: "Альтерпрес", 2003. 436 с.
- 47.Стратегія "Розвиток туризму у Львові". Львів: 1999. 53 с.
- 48.Теребух А.А., Костючко В.М. Досвід стратегічного планування розвитку туристичних центрів. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/19211/1/41-Terebukh-205-211.pdf>
- 49.Ніколайчук О. Політика туристичного брендингу для просування національного туристичного продукту: досвід країн Центрально-Східної Європи. *Галицький економічний вісник*. №2 (63). 2020. С. 64-77.
- 50.Корж Н. В., Басюк Д. І. Управління туристичними дестинаціями : підручник / Н. В. Корж, Д. І. Басюк. Вінниця: Едельвейс і Ко, 2017. 322 с.
- 51.Мазаракі А.А. Туристичні дестинації (теорія, управління, брендинг) : монографія. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013. 388 с.
- 52.Туристичний маркетинг: можливості та пріоритетні напрями розвитку : монографія / [О.М. Азарян, Ю. Каспарієне, О. А. Іщенко, Г.О. Ворошилова]. Донецьк : ДонНУЕТ, 2009. 184 с.
- 53.Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці: Книги-XXI, 2003. 300 с.
- 54.Компліченко О.О. Фактори розвитку туристичної галузі. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки*. 2014. Випуск 8. Частина 3. С. 75-79.
- 55.Криховецький І.З. Туристична індустрія України: стан, проблеми та перспективи розвитку. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького*. 2011. № 3. С. 158-172.
- 56.Мальська М.П., Антонюк Н.В., Ганич Н.М. Міжнародний туризм і сфера послуг : підручник. Київ : Знання, 2008. 661 с.

- 57.Мальська М.П., Бордун О.Ю. Організація та планування діяльності туристичних підприємств: теорія практика : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 248 с.
- 58.Марценюк Л.В. Проблеми та перспективи розвитку туризму в Україні. *Економічний вісник. Секція : Економічна теорія*. 2015. № 3. С. 76-82.
- 59.Мацука В.М. Сучасні тенденції та перспективи розвитку туризму в Україні. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Економіка*. 2011. Вип. 1. С. 43-49.